

Jaarverslag en Jaarrekening 2017

Veiligheidsregio Fryslân

**"Iedereen verdient
een veilig en gezond leven,
wij dragen daaraan bij."**

Voorwoord

2017 was een bijzonder feestelijk jaar voor de veiligheidsregio. De organisatie bestond vijf jaar onder de vlag Veiligheidsregio Fryslân. Een moment dat is aangegrepen om stil te staan bij de prestaties en leerpunten van de afgelopen jaren.

De terugblik kan in één woord worden samengevat: Grutsk. Vergeleken met vijf jaar terug heeft de veiligheidsregio grote stappen gezet. Vanuit een startpunt met de nodige onzekerheid is zij gegroeid naar een volwassen, professionele organisatie. Niet voor niets werd de top 10 van overheidsorganisaties van het jaar bereikt.

Een belangrijke stap in de groei van de organisatie werd het afgelopen jaar afgerond: Dekkingsplan 2.0, Samen Paraat. In relatief korte tijd werd een plan gemaakt waarmee de brandweer zich ontwikkelde van een historisch gegroeide naar een beredeneerde organisatie. Passend bij de titel is het plan in zo groot mogelijke samenspraak opgesteld. Via klankbordgroepen, stuurgroepen en informatieavonden werden alle betrokkenen, van raadslid tot brandweervrijwilliger, uitgenodigd om hun mening te geven over het plan. Deze brede betrokkenheid zorgde voor veel draagvlak, en leidde in oktober tot definitieve besluitvorming.

De GGD toonde ondertussen wederom haar diversiteit. Van het bieden van verantwoorde zorg aan de jeugd tot extra inzet voor vergunninghouders. Van het voorkomen, bestrijden en opsporen van infectieziekten tot het constateren van soa's. Van het opsporen en bestrijden van tuberculose tot het beperken van risico's van milieufactoren via medische milieukunde. Daarbij zoekt de GGD steeds nauwer de samenwerking met de gemeenten. Dan wel door het publiceren van gemeente specifieke gezondheidscijfers, dan wel door intensief samen te werken met de gemeentelijke ambtenaren.

De samenwerking met ketenpartners is de kerncompetentie van Crisisbeheersing. Door verder te investeren in planvorming en vakbekwaamheid van ruim 200 crisisfunctionarissen durven we wel te stellen dat de Friese crisisorganisatie staat. Tijdens tien operationele inzetten, waaronder één keer een GRIP 3, bleek deze ook goed te functioneren. Bijzondere ontwikkeling is dat Crisisbeheersing, als eerste in Nederland, burgerbelevingsonderzoeken doet. Door burgers te vragen naar hoe zij ons optreden bij crises hebben ervaren, probeert de veiligheidsregio de dienstverlening verder te verbeteren.

Dit is een rode draad bij alle activiteiten. Niet voor niets is klantgerichtheid één van de vier nieuwe interne waarden van de organisatie. De andere drie waarden zijn samenwerken, nieuwsgierig en eigenaarschap. Waarden die voor de gehele organisatie gelden, hoe verschillend de takken van sport soms ook zijn. Ze verbinden ons, en geven aan dat we op abstract niveau allemaal hetzelfde nastreven: een bijdrage leveren aan een veilig en gezond Fryslân.

Deze onderlinge verbinding, gecombineerd met de vele inhoudelijke resultaten, is meer dan de organisatie bij het begin van haar bestaan had durven dromen. Vandaar dat we blijven vasthouden aan dat samenvattende woord: Grutsk.

Hartelijke groet,

Het Dagelijks Bestuur

Leeswijzer

De jaarstukken 2017 bestaan uit twee delen: het jaarverslag en de jaarrekening.

In het jaarverslag vindt u de programmaverantwoording en de paragrafen. De programmaverantwoording vormt het hart van de jaarstukken. Hier wordt verantwoording afgelegd over het gevoerde beleid. Conform de opzet van de begroting 2017 worden de vier programma's gepresenteerd aan de hand van de vragen:

- Wat hebben we gedaan?
- Wat heeft het gekost?

De paragrafen geven een dwarsdoorsnede van de financiële aspecten van de jaarstukken. Risicobeheersing en resultaatafspraken zijn belangrijke uitgangspunten.

Een apart deel is de jaarrekening. In dit onderdeel bevinden zich de balans, inclusief toelichting, de toelichting op de programmarekening en de voorgestelde resultaatbestemming,

Bij de overige gegevens staan onder andere de controleverklaring van de accountant en de bijlage met verantwoordingsinformatie over de specifieke uitkeringen (SISA).

Inhoudsopgave

Deel I Jaarverslag 2017	5
1. Resultaat 2017	6
2. Programmaverantwoording Gezondheid	7
2.1. Algemeen	7
2.2. Pijler 1 - Monitoring, signalering en advies	9
2.3. Pijler 2 - Uitvoerende taken	11
2.4. Pijler 3 - Bewaken van publieke gezondheid bij rampen en crises	13
2.5. Pijler 4 - Toezicht houden	14
2.6. Wat heeft het gekost?	14
3. Programmaverantwoording Crisisbeheersing	15
3.1. Algemeen	15
3.2. Uitvoering 2017	15
3.3. Wat heeft het gekost?	19
4. Programmaverantwoording Brandweer	20
4.1. Beleidsplan Brandweer	20
4.2. Algemene ontwikkelingen	20
4.3. Operationele zaken	23
4.4. Wat heeft het gekost?	26
5. Programmaverantwoording Organisatie	27
5.1. Algemeen	27
5.2. Behaalde resultaten	27
5.3. Wat heeft het gekost?	28
6. Paragrafen	29
6.1. Financiering	29
6.2. Weerstandvermogen en risicobeheersing	30
6.3. Onderhoud kapitaalgoederen	33
Deel II Jaarrekening 2017.....	34
7. Jaarrekening	35
7.1. Balans per 31 december 2017	35
7.2. Programmarekening 2017 - deel 1	36
Programmarekening 2017 - deel 2	37
7.3. Waarderings- en resultaatbepalingsgrondslagen	38
7.4. Toelichting op de balans	39
7.5. Toelichting op de programmarekening	44
7.6. WNT- verantwoording	50
Deel III Overig	51
8. Overige gegevens	52
8.1. Controleverklaring	52
8.2. Voorgestelde resultaatbestemming	54
8.3. Vaststelling	54
8.4. Verantwoordingsinformatie specifieke uitkeringen	54

Deel I Jaarverslag 2017

Veiligheidsregio Fryslân

1. Resultaat 2017

Bestuurlijk is met het format voor Begroting 2.0 afgesproken om afwijkingen groter dan 0,25% toe te lichten. Daar waar nodig zijn in de jaarrekening echter ook kleinere afwijkingen toegelicht. Veiligheidsregio Fryslân heeft over 2017 een positief resultaat gerealiseerd van € 1.271.000. Per programma is dit zowel financieel als procentueel ten opzichte van de begroting als volgt:

Programma (x € 1.000)	2017	%'B'17
Gezondheid	-40	-0,18%
Brandweer	354	1,11%
Crisisbeheersing	144	3,58%
Organisatie	813	6,76%
Operationeel resultaat	1.271	1,81%

Het resultaat wordt voor bijna € 700.000 verklaard door drie incidentele posten. De cao is later in werking getreden dan gepland met als gevolg een incidenteel resultaat van € 335.000. Een tweede post is het incidentele voordeel op Bedrijfsvoering van € 260.000. Om aan de oplegde taakstelling te voldoen, heeft in 2017 een herschikking plaats gevonden ter voorbereiding op 2018-2020. Tot slot was er in sprake van een incidentele meevaller van de BDuR van € 87.000. De overige afwijkingen per programma zijn toegelicht in de desbetreffende programmaparagrafen.

In de voorgestelde resultaatbestemming wordt voorgesteld om het resultaat volledig toe te voegen aan de egalisatiereserve.

Het verloop in de balans is op hoofdlijnen als volgt (x € 1.000):

	31-12-2016	31-12-2017		31-12-2016	31-12-2017
Materiële vaste activa	51.525	52.889	Eigen vermogen	2.342	3.042
Vorderingen	2.075	2.890	Vorzieningen	902	1.367
Liquide middelen	237	495	Langlopende schulden	45.579	41.615
Overlopende activa	2.296	2.293	Kortlopende schulden	5.532	10.425
			Overlopende passiva	1.778	2.118
	56.133	58.567		56.133	58.567

Voor een toelichting op de balans wordt verwezen naar paragraaf 7.4.

2. Programmaverantwoording Gezondheid

2.1. Algemeen

Bij de start van 2017 was al duidelijk dat een aantal onderwerpen bijzondere aandacht zouden vragen in dat jaar, te weten het bieden van verantwoorde zorg aan de jeugd, de extra inzet voor vergunninghouders en de inspecties kinderopvang. In de toelichting op de betreffende pijlers wordt hierop teruggekomen.

Zowel de Agendacommissie als de Bestuurscommissie Gezondheid is in 2017 vier maal bijeen geweest. Naast de reguliere onderwerpen hebben de commissies met name aandacht besteed aan de vaststelling van indicatoren voor de vier pijlers, het onderzoek naar een uitvoering jeugdgezondheidszorg overeenkomstig het landelijk professioneel kader, het nieuwe toezicht en de uitvoering inspecties kinderopvang en de collectieve uitvoering VoorZorg en extra inzet vergunninghouders met het oog op de kaderbrief 2019 – 2022.

In overeenstemming met de vastgestelde begroting 2017 is de navolgende verantwoording ingedeeld volgens de bekende vier pijlers:

Pijler 1 **Monitoring, signalering en advies**

Friese inwoners, overheden en organisaties vertrouwen er op dat er voldoende informatie van goede kwaliteit is, om op basis daarvan gericht beleid en keuzes te maken. GGD Fryslân levert deze informatie en dit inzicht.

- **Jeugdgezondheidszorg**
- **Epidemiologie**
- **Beleidsadvisering**
- **Medische Milieukunde**
- **Academische werkplaats**
- **Gezondheidsbevordering**

Pijler 2 **Uitvoerende taken gezondheidsbescherming**

Friese inwoners vertrouwen erop dat zij beschermd en gestimuleerd worden om gezond te blijven en gezonder te worden. GGD Fryslân helpt daarbij.

- **Infectieziektebestrijding**
- **TBC**
- **Soa / Sense**
- **Jeugdgezondheidszorg**
- **Reizigersvaccinaties**
- **Publieke gezondheidszorg Asielzoekers**

Pijler 3 **Bewaken van de publieke gezondheid bij rampen en crises**

Friese inwoners vertrouwen erop dat zij, in het geval van een crisis, ondersteund worden in het beperken van schade of herstellen van hun levenskwaliteit. GGD Fryslân helpt hen en andere organisaties/overheden daarbij.

- **Maatschappelijke crisisondersteuning**
- **Forensische geneeskunde**
- **Jeugdgezondheidszorg**

Pijler 4 **Toezicht houden**

Friese inwoners vertrouwen de kwaliteit van hun organisaties. Waar geen andere relevante inspectie actief is en er mogelijk gevaar voor de volksgezondheid is, houdt GGD Fryslân toezicht op de hygiënische en pedagogische kwaliteit.

- **Toezicht kinderopvang**

2.2. Pijler 1 - Monitoring, signalering en advies

Jeugdgezondheidszorg

De Minister van VWS heeft in december 2017 het rapport "Jeugdgezondheidszorg actief" van de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd in oprichting aangeboden aan de Tweede Kamer. Uit het rapport blijkt dat jeugdgezondheidsorganisaties over het algemeen verantwoorde zorg leveren en steeds meer inzicht hebben in de kwaliteit van de geleverde zorg. Voor onze GGD worden als aandachtspunten genoemd het aanbod van contactmomenten overeenkomstig het landelijk professioneel kader en het zicht op kwaliteit. Het sluit aan op de resultaten van het onderzoek dat in 2017 bij de GGD is uitgevoerd naar de invulling van het landelijk professioneel kader. De uitkomsten van het onderzoek zijn eind 2017 gedeeld met de Bestuurscommissie Gezondheid. In 2018 worden de aanbevelingen opgepakt waarbij met name het tot stand brengen van een breed gedragen visie op de jeugdgezondheidszorg van groot belang zal zijn. In 2017 is de ingezette formatie hoger geweest dan begroot teneinde verantwoorde zorg te kunnen (blijven) leveren.

Het aantal geboorten in Fryslân bedroeg in 2017 rond de 6.000. Vanaf de screening en het eerste huisbezoek zijn deze kinderen in beeld bij de Jeugdgezondheidszorg. Dit is de basis voor monitoring, vroegtijdige signalering, risicotaxatie en ondersteuning van de ouders bij het veilig en gezond opgroeien van de kinderen. Binnen het totaal van de werkzaamheden van jeugdgezondheidszorg is schoolverzuim een belangrijke taak, een onderwerp dat ook binnen de landelijke preventieagenda van belang is. De GGD beoogt commitment over een integrale aanpak met het onderwijs en de gemeenten.

Epidemiologie

In 2017 zijn zowel de resultaten van het onderzoek Go Jeugd 2016 als het onderzoek Gezondheidsmonitor 19 – 64/ 65+ gepresenteerd. Teneinde betrouwbare uitspraken te kunnen doen op gebiedsniveau worden meer vragenlijsten uitgezet en fors ingezet op een grote respons, hetgeen zich uiteraard vertaalt in extra kosten. Naar aanleiding van de publicaties zijn met diverse gemeenten gesprekken gevoerd om de cijfers te duiden. Cijfers zijn uitgebreid in de Friese regionale pers besproken.

Beleidsadvisering

Iedere regio heeft inmiddels een team beleid en advies en iedere gemeente een vaste contactpersoon. De relatie gemeentelijk ambtenaar gezondheid - beleidsadviseur GGD is daardoor versterkt. Het contact wordt zo nodig verbreed met adviseurs epidemiologie, gezondheidsbevordering en staf.

Medische milieukunde

Het doel van de medische milieukunde is het beschermen en bevorderen van de gezondheid van burgers via het beperken van risico's van milieufactoren en het stimuleren van positieve omgevingsfactoren. Momenteel hebben de belangrijkste meldingen van burgers en gemeenten betrekking op vocht/schimmel, houtrook en laagfrequent geluid. Ook heeft het team veel inzet gehad betreffende de REC Harlingen. Het team ziet ook een toename qua vragen betreffende mestvergisters en grootschalige veeteelt. De bezetting van het team is nog niet op het waakvlamniveau. Twee artsen zijn momenteel in opleiding en voor de vacatureruimte is nu de werving gestart. Het team kan alle binnenkomende meldingen oppakken en is al bezig met de omgevingswet. Als de bezetting volledig op sterkte en inzetbaar is, zal het team zich meer gaan richten op pro-actie en preventie.

Academische werkplaats Noord-Nederland

De evaluatie van de werkplaats Noord-Nederland heeft in 2017 plaatsgevonden. De uitkomsten zullen in 2018 aan de orde worden gesteld in de Bestuurscommissie Gezondheid.

Gezondheidsbevordering

Bevorderen gezonde leefstijl is belangrijk binnen Publieke Gezondheid. Met gezondheidsbevordering zetten we hierop in. Gezondheidsbevorderaars ondersteunen lokaal de gemeente en ketenpartners. Nuchter over Gewicht, Nuchtere Fries, Rookvrije Generatie zijn programma's binnen gezondheidsbevordering.

Extra inzet vergunninghouders

In 2017 heeft GGD Fryslân financiële middelen per gehuisveste vergunninghouder van de gemeenten ontvangen om extra in te zetten op de preventieve gezondheid van vergunninghouders ten behoeve van een succesvolle integratie. Het betrof in totaal 1.269 vergunninghouders in 2017, waarvan 50% jonger dan 18 jaar. Ten behoeve van de jeugd is er extra inzet geweest voor het goed in kaart brengen van de gezondheidstoestand, inclusief de vaccinatie-status, uitleg geven over de preventieve gezondheidszorg in Nederland, het consultatiebureau en/of onderzoek op school, het bepalen van benodigde zorg en afstemmen met andere ketenpartners/zorgaanbieders (wijk/gebiedsteams, huisarts, scholen). Om ervoor te zorgen dat de uitleg goed begrepen wordt, is gebruik gemaakt van een tolk.

Ter voorkoming van tbc-uitbraken worden alle vergunninghouders opgeroepen voor een screening. Discussie over gegevensuitwisseling heeft een en ander vertraagd.

Om gebruik te kunnen maken van gezondheidsvoorzieningen en om gezondheidsrisico's te verminderen, zijn er collectieve voorlichtingen geweest in diverse gemeenten. Er is hierbij samengewerkt met de andere ketenpartners en vindplekken die te maken hebben met vergunninghouders, die nog niet heel lang in Nederland zijn. Door een efficiënte aanpak kan een deel van de ontvangen financiële middelen worden doorgeschoven naar 2018.

Indicatoren

In maart 2017 zijn door de Bestuurscommissie Gezondheid indicatoren vastgesteld. Bij de cijfermatige invulling is gebleken dat voor het vergroten van de betrouwbaarheid van de cijfers een verbetering van de registratie noodzakelijk is.

De Indicators voor deze pijler:

Percentage verwezen kinderen naar extern

Het betreft het aantal verwezen unieke kinderen afgezet tegen het totaal aantal kinderen dat gezien is door de JGZ in 2017. Hierbij gaat het vooral om de trend: slaagt de GGD erin het aantal externe verwijzingen naar de 2e lijn omlaag te brengen.

Indicator	2017	2016	Landelijk 2016
Percentage verwezen kinderen extern	4,7%	4,9%	6,6%

Percentage gebruik meldcode kindermishandeling

Bij verdenking van kindermishandeling treedt de meldcode in werking. Het percentage betreft het aantal unieke cases afgezet tegen het totaal aantal kinderen gezien tijdens het contactmoment, onafhankelijk van eventuele melding AMK. Uit dossieronderzoek is gebleken dat signaleerde kindermishandeling (met de nodige vervolgacties) niet altijd wordt geregistreerd in de meldcode.

Indicator	2017	2016	Landelijk 2016
Percentage gebruik meldcode kindermishandeling	0,09%	0,03%	0,25%

Aantal signalen/matches geregistreerd in verwijsindex

De verwijsindex is een digitaal contactsysteem waarin professionals (leerkrachten, thuishulpen, begeleiders en hulpverleners) hun betrokkenheid bij een jeugdige (0-23 jaar) kunnen aangeven door middel van een signaal. Als twee of meer van die professionals zo'n signaal afgeven is er sprake van een match. Alle verschillende ondersteuners binnen één signaal worden als aparte match geregistreerd.

Indicator	2017	2016
Aantal signalen GGD geregistreerd in verwijsindex	378	318
Aantal matches in verwijsindex	557	1.410

Percentage kinderen met overgewicht in groep 7

In het huidige beleidsplan van GGD Fryslân is, wat betreft de bovenlokale aanpak, gekozen voor de focus op twee leefstijlthema's, namelijk alcohol/drugs en overgewicht. In het verlengde daarvan zijn deze en de volgende indicator opgenomen. Het percentage geeft de verhouding tussen het aantal kinderen in groep 7 met overgewicht (excl. obesitas) en het totaal aantal kinderen in groep 7.

Indicator	2017	2016	Landelijk 2016
Percentage kinderen met overgewicht in groep 7	10,5%	11,4%	14,1%

Percentage jongeren dat in de afgelopen 4 weken alcohol heeft gedronken in klas 2 HAVO/VWO

Evenals de voorgaande indicator opgenomen op basis van de keuze in het beleidsplan GGD Fryslân. Geeft de verhouding tussen het aantal kinderen in klas 2 HAVO/VWO dat de afgelopen vier weken heeft gedronken en het totaal aantal kinderen in klas 2 HAVO/VWO dat de digitale vragenlijst heeft ingevuld.

Indicator	2017	2016	Landelijk 2016
Percentage jongeren dat in de afgelopen vier weken heeft gedronken in klas 2 HAVO/VWO	10,7%*	10,6%	11,4%

*betreft de uitkomst over het eerste halfjaar

2.3. Pijler 2 - Uitvoerende taken gezondheidsbescherming

Infectieziektebestrijding

De infectieziektebestrijding heeft als doel het voorkomen, bestrijden en opsporen van infectieziekten. Het team heeft momenteel twee artsen in opleiding. Bij de verpleegkundigen heeft uitbreiding plaatsgevonden maar vanwege zwangerschap en een grote inzet voor MRSA-uitbraken is er druk op hun inzet. Het team werkt er hard aan om naast de inzet voor de reactieve en crisistaken ook aspecten als pro-actie, surveillance en onderzoek op te pakken. Overall zien we een toename van meldingen en vragen van 8%. Het team heeft 1153 meldingen en vragen afgehandeld in 2017.

Tuberculose

De tuberculosebestrijding heeft als doel het opsporen en bestrijden van tuberculose. De inzet van het team blijft qua screening stabiel. Echter we zien voor 2017 wel een grote afname van het aantal bron- en contactonderzoeken. Gezien de ontwikkelingen rondom de uitbraken van tbc worden al veel taken in noordelijk verband opgepakt om enerzijds efficiënt met de middelen om te gaan en anderzijds toch flexibel te zijn qua inzet. Personele mutaties zijn daarom in 2017 terughoudend opgepakt. In 2018 gaan we de langere termijn invulling en positionering van het team verder vormgeven.

SOA/Sense

Het aantal gevonden soa's is opvallend gedaald ten opzichte van 2016, terwijl het aantal onderzoeken door de GGD is toegenomen. Het team deed 2709 onderzoeken tegen 2330 in 2016. Het aantal geconstateerde soa's daalde van 28% naar 18%. De geconstateerde daling zal begin 2018 nog nader worden geanalyseerd.

Jeugdgezondheidszorg

De uitvoering van de meer individueel gerichte werkzaamheden van de jeugdgezondheidszorg zoals stevig ouderschap en integrale vroeghulp laten een constant beeld zien. Bij de uitvoering van het rijksvaccinatieprogramma is sprake van een licht dalende tendens. De opkomst HPV-vaccinatie neemt toe maar is laag. Extra inzet op voorlichting is noodzakelijk. Voor het overige weten de gemeenten de GGD goed te vinden voor de uitvoering van specifiek maatwerk.

Reizigersvaccinaties

Merkbaar is dat de economie weer is aangetrokken. De inkomsten uit deze dienstverlening zijn dan ook van betekenis voor het resultaat over 2017.

Publieke gezondheidszorg Asielzoekers

Met het oog op de dalende instroom asielzoekers en het verlagen van de (landelijke) vergoeding is de formatie sterk teruggebracht.

De Indicatoren voor deze pijler:

Percentage contactmomenten op basis van indicatie

Het percentage geeft aan hoeveel kinderen ten opzichte van het totaal aantal geziene kinderen in 2017 een vervolgspraak kregen in verband met de uitkomsten van het reguliere onderzoek.

Indicator	2017	2016
Percentage contactmomenten op indicatie	12,75%	13,5%

Opkomst groepsvaccinatie

Het Rijksvaccinatieprogramma beschermt kinderen tegen een aantal ernstige infectieziekten. De vaccinatiegraad moet ten minste 90% zijn om voldoende bescherming te verkrijgen voor de groep (herd-immunity).

De indicator geeft inzicht in de opkomst voor de inenting van bof, mazelen en rode hond (BMR) en difterie, tetanus en polio (DTP) op de leeftijd van 9 jaar.

Indicator	2017	2016
Opkomst BMR 9 jaar	93,9%	94,2%
Opkomst DTP 9 jaar	95,1%	95,4%

Percentage indicaties Stevig Ouderschap

Stevig Ouderschap is opgenomen in het basispakket met de aanname dat voor 6% van het aantal huishoudens waarin een kind geboren wordt/is, extra ondersteuning op zijn plaats is.

Indicator	2017	2016
Percentage indicaties Stevig Ouderschap	6%	5,7%

Aantal geïnfecteerde meldingsplichtig categorie A, B1, B2 en C

Betreft het aantal verplichte meldingen van artsen in het werkgebied overeenkomstig artikel 22 van de Wet Publieke Gezondheid.

Indicator	2017	2016
Aantal geïnfecteerde meldingsplichtig categorie A, B1, B2 en C	284	342

2.4. Pijler 3 - Bewaken van de publieke gezondheid bij rampen en crises

Maatschappelijke crisisondersteuning

De lokale gebiedsteams weten de GGD steeds beter te vinden waardoor de maatschappelijke crisisondersteuning sneller kan worden ingezet en escalatie wordt voorkomen. De inzet van het team voor vervuilde huishoudens is licht gestegen ten opzichte van de inzet in 2016. Het scenarioteam is elf keer ingezet.

Foresische geneeskunde

Het aantal verrichtingen is in 2017 met ongeveer 6% gestegen, met name voor lijkschouw en euthanasie. De toekomstige uitvoering van de arrestantenzorg is nog steeds onduidelijk.

Jeugdgezondheidszorg

De jeugdgezondheidszorg is 13 maal ingezet in verband met calamiteiten in wijken/op scholen.

De Indicator voor deze pijler:

Gemiddeld aantal incidenten per gemeente met dreigende maatschappelijke onrust die door de GGD in opgeschaalde vorm zijn ondersteund.

Het gemiddeld aantal incidenten betreft het totale aantal incidenten in het werkgebied afgezet tegen het aantal gemeenten in het werkgebied. De uitkomst kan ook gelezen worden als de kans op een dergelijk incident in een gemeente.

Indicator	2017	2016	Landelijk 2016
Gemiddeld aantal incidenten per gemeente met dreigende maatschappelijke onrust die door GGD in opgeschaalde vorm zijn ondersteund	0,5	0,5	1,9

2.5. Pijler 4 - Toezicht houden

Door een groot personeelsverloop, met een moeizame werving en de nodige inwerktijd, is het aantal inspecties achtergebleven bij de planning. De problematiek is besproken in de Bestuurscommissie Gezondheid van december 2017 met de nadrukkelijke opdracht aan de organisatie in 2018 alle inspecties te realiseren.

Totaal was de planning in 2017 13.882 uren inspecties kinderopvang en gastouders. Uiteindelijk zijn er 12.565 uren geïnspecteerd, 8% lager dan gepland. Ter vergelijking in 2016 was de totale inzet 12.023 uren.

De Indicator voor deze pijler:

Aantal bezochte locaties kinderopvang/steekproef gastouderopvang

Elk jaar dienen alle locaties voor kinderopvang geïnspecteerd te worden. Een inspectie kan bestaan uit meerdere bezoeken (afhankelijk van risicoprofiel). Van de gastouderopvang dient elk jaar tenminste 5% te worden geïnspecteerd.

Indicator	2017	Planning 2017
Aantal bezochte locaties kinderopvang	92%	711 (=100%)
Steekproef gastouderopvang minimaal 5%	100%	177 (=5%)

2.6. Wat heeft het gekost?

	Begroting na 3e wijziging			Realisatie 2017			Verschil
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	
Programma Gezondheid							
Pijler 1	12.254.351	423.910	-11.830.441	12.925.605	1.073.007	-11.852.598	-22.157
Pijler 2	7.954.704	3.614.307	-4.340.397	9.049.095	4.947.781	-4.101.314	239.083
Pijler 3	994.166	545.357	-448.809	1.139.445	570.782	-568.663	-119.854
Pijler 4	1.147.759	1.147.759	0	1.323.302	1.167.080	-156.222	-156.222
	22.350.980	5.731.333	-16.619.647	24.437.447	7.758.650	-16.678.797	-59.150
Dekkingsmiddelen Gezondheid							
Gemeentelijke bijdrage	0	16.250.147	16.250.147	0	16.250.147	16.250.147	0
	0	16.250.147	16.250.147	0	16.250.147	16.250.147	0
Resultaat voor bestemming	22.350.980	21.981.480	-369.500	24.437.447	24.008.797	-428.650	-59.150
Reservemutaties Gezondheid	100.000	90.000	-10.000	100.000	109.200	9.200	19.200
Totaal programma Gezondheid na bestemming	22.450.980	22.071.480	-379.500	24.537.447	24.117.997	-419.450	-39.950

Voor een toelichting op de verschillen wordt verwezen naar paragraaf 7.5.

3. Programmaverantwoording Crisisbeheersing

3.1. Algemeen

Beleidsplan Crisisbeheersing 2015 – 2018

De Bestuurscommissie Veiligheid heeft in maart 2015 het Beleidsplan “Crisisbeheersing 2015 – 2018” vastgesteld. In dit plan zijn beleidsvoornemens geformuleerd die voor de periode 2015 – 2018 moeten leiden tot een verdere versterking van de Friese crisisorganisatie. Alle inspanningen zijn erop gericht om ontwrichting van de Friese samenleving te voorkomen, dan wel de crisissituatie zo snel mogelijk te reduceren en de nadelige effecten tot een minimum te beperken.

Jaarschijf 2017

In de jaarschijf 2017 van het Beleidsplan Crisisbeheersing stonden 5 speerpunten centraal:

1. Risico's in beeld

Afdeling Crisisbeheersing heeft, samen met haar netwerkpartners, de belangrijkste risico's in beeld. Wij werken en denken vanuit risicoanalyses en communiceren adequaat over risico's

2. Een voorbereide crisisorganisatie

Onze crisisorganisatie is professioneel (vakbekwaam) en proportioneel (voorbereid op realistische risico's) ingericht. Onze crisisfunctionarissen zijn tevreden over de wijze waarop de crisisorganisatie is voorbereid.

3. Netwerkmanagement

Afdeling Crisisbeheersing is de netwerkorganisatie op het gebied van rampenbestrijding en crisisbeheersing”, ten dienste van de Friese gemeenten, keten- en netwerkpartners.

4. Veilig verloop van evenementen

Afdeling Crisisbeheersing levert een bijdrage aan “veilige en feestelijke evenementen in Fryslân”.

5. Leren en evalueren

Afdeling Crisisbeheersing verbetert de effectiviteit van de hulpverlening door het systematisch evalueren van GRIP-inzetten.

3.2. Uitvoering 2017

Risico's in beeld

Nieuw regionaal risicoprofiel

Ter voorbereiding op het nieuwe Beleidsplan Veiligheid (periode 2019-2022) heeft de afdeling Crisisbeheersing een eerste concept van het nieuwe Regionaal Risicoprofiel opgesteld. Dit risicoprofiel bevat nieuwe scenario's zoals uitval ICT/Data (oorzaak cyber), personen met verward gedrag, terrorisme/ernstige geweldpleging. Het risicoprofiel - inclusief de gemeentelijke risicoprofielen - is op ambtelijk niveau afgestemd met diverse samenwerkingspartners waaronder ambtenaren openbare orde en veiligheid. Het concept risicoprofiel is ter kennisname aangeboden aan de Bestuurscommissie Veiligheid van december 2017.

Risico- en Crisiscommunicatie op maat

De afdeling Crisisbeheersing heeft met experts en partners verkend wat de voor- en nadelen zijn van het introduceren van een "eigen publieksmerk" (voorbeelden: "Rijnmond Veilig" of "Crisis.nl") en hoe wij gezamenlijk de risico- en crisiscommunicatie kunnen verbeteren. De conclusie van deze verkenning is dat VRF niet een "eigen publieksmerk" gaat ontwikkelen maar dat VRF samen met partners maatwerk gaat leveren voor verschillende risico en crisis-situaties. Zo kunnen bij gemeentegrens overstijgende crisis (vogelgriep/ opvang vluchtelingen) communicatiekanalen van VRF worden ingezet. En bij een incident in een gemeente kan het communicatiekanaal van de gemeente – met VRF als facilitator – worden gebruikt. VRF heeft voor onze partners communicatietools (voor verschillende crisisscenario's uit ons regionaal risicoprofiel) en een fysieke crisiscommunicatiebox ontwikkeld.

Veiligheidsinformatiecentrum Noord-Nederland

De Veiligheidsregio Fryslân staat voor een strategische reis: van reactief handelen naar preventief voorkomen. Thema's waar preventief winst valt te behalen zoals brandveilig leven en aansluiting bij het sociale domein krijgen een prominente plek. (Bron: kaderbrief 2018 – 2021) De afdeling Crisisbeheersing "wil ook anticiperen op mogelijke risico's en daardoor crises voorkomen en maatschappelijke impact en/of schade verkleinen. Samen met de Veiligheidsregio's Noord-Nederland én de Meldkamer wordt hiertoe informatie verzameld, geanalyseerd en "aan elkaar verbonden". Deze – innovatieve – werkwijze past in ons streven te denken en te werken vanuit risicoanalyses en voorbereid te zijn op realistische/beïnvloedbare risico's.

Een voorbereide crisisorganisatie

De Friese Crisisorganisatie staat!

De Friese crisisorganisatie bestaat uit ruim 200 personen verdeeld over 24 functiegroepen. In 2017 heeft de afdeling Crisisbeheersing actief invulling gegeven aan het "warme loopbaanbeleid" van deze crisisfunctionarissen door het aanbieden van ruim 100 vakbekwaamheidsactiviteiten. De activiteiten variëren van een grote hulpverleningsoefening op de bouwplaats van de nieuwe autoweg N31 bij Harlingen, mediatrainingen voor burgemeesters en locoburgemeesters tot de jaarlijkse systeemtest waarbij het functioneren van de crisisorganisatie wordt getoetst. Resultaat van deze systeemtest (scenario: natuurbrand in het Drents-Friese Wold) was dat de Crisisorganisatie in Fryslân staat en dat alle teams hun rol en taken goed oppakken.

Risicogerichte voorbereiding

De afdeling Crisisbeheersing heeft zich ook dit jaar voorbereid op uiteenlopende risico's en thema's; enkele voorbeelden

- **Overstromingsrisico's**
Samen met diverse partners - gemeente Harlingen, Waddengemeenten, Rijkswaterstaat, Wetterskip - is gewerkt aan meerlaagsveiligheid. Voor o.a. de Waddeneilanden en het instroomgebied Harlingen is een impactanalyse "hoogwater en evacuatie" (inclusief handelingsperspectieven) opgesteld.
- **Sluitende zorg- en veiligheidsketen bij sociale incidenten**
In 2017 hebben VRF en het Veiligheidshuis thematische bijeenkomsten georganiseerd voor alle betrokken partijen - waaronder de Friese gemeenten - om de "Aanpak Voorkoming Escalatie" te implementeren bij alle betrokken partijen (wijk- en gebiedsteams, gemeenten, veiligheidshuis, driehoek);
In 2017 is in drie gemeenten geoefend met een crisis in de jeugdzorg
- **Terrorismegevolgbestrijding**
Onder regie van de Politie Noord-Nederland hebben de noordelijke veiligheidsregio's thematische bijeenkomsten georganiseerd over dit onderwerp.

- **Grootschalige Geneeskundige Bijstand (GGB)**

Het landelijke project GGB is door de Regionale Ambulance Voorziening (RAV), de VRF en de vier Waddengemeenten in de vorm van "maatwerk voor de eilanden" geïmplementeerd; de SIGMA-teams van de gemeenten hebben met financiële steun van het IFV de beschikking gekregen over nieuwe voertuigen voor o.a. gewonden-transport.

- **Zorgcontinuïteit**

De Directeur Publieke Gezondheid heeft de Bestuurscommissie Veiligheid – conform de Wet veiligheidsregio's – geïnformeerd over de mate van voorbereiding van keten- en zorgpartners op rampen en crises. De ketenpartners (GGD, RAV, ziekenhuizen, huisartsen) zijn allen in voldoende mate voorbereid (vakbekwaamheid, planvorming, delen van gegevens tijdens inzetten). Voor de zorgpartners (gehandicaptenzorg, geestelijke gezondheidszorg, wonen met zorg, revalidatiecentra) geldt dat het overgrote deel van deze instellingen is voorbereid. De meeste instellingen beschikken over een zorgcontinuïteitsplan en delen hun capaciteitsgegevens met de VRF.

- **Nucleaire Veiligheid en Stralingsbescherming**

Drie Friese gemeenten (Oost- en Weststellingwerf, Opsterland) liggen binnen een zone van 100 km van de Duitse kerncentrale in Lingen. Onder regie van het ministerie van VWS en in nauwe samenspraak met VRF heeft de doelgroep (waaronder kinderen tot 18 jaar) per post jodiumtabletten ontvangen. Door het innemen van tabletten bij een incident met de kerncentrale wordt het risico op schildklierkanker bij de doelgroep tot een minimum beperkt.

Netwerkmanagement

Partners waarderen netwerkbijeenkomsten met een 7,7

Samenwerking is het sleutelwoord als het gaat om een "veiliger en gezonder Fryslân". De afdeling Crisisbeheersing ziet het als haar taak om de vele keten- en netwerkpartners met elkaar te verbinden. In 2017 hebben wij tien thematische bijeenkomsten georganiseerd voor uiteenlopende doelgroepen: van uitval vitale infrastructuur, Elfstedentocht (een bijeenkomst met onze rayonhoofden) tot een eindejaarsbijeenkomst voor al onze crisisfunctionarissen (met o.a. cyber als thema). De gemiddelde tevredenheid van gemeenten en partners naar aanleiding van deze bijeenkomsten bedroeg een 7,7 (2015 een 7,3 en in 2016 een 7,9).

Intensieve samenwerking met Noordelijke Hogeschool

De afdeling Crisisbeheersing en de NHL hebben in 2017 besloten om de bestaande samenwerking ("studenten van de NHL lopen al vele jaren stage bij de VRF") te verbreden. Zo is o.a. cyber ("hoe verhogen we het cybersecurityniveau en houden we digitaal droge voeten?") een nieuw type risico waarbij de afdeling Crisisbeheersing gebruik gaat maken van de kennis en knowhow die bij de studenten van NHL aanwezig is. Daarnaast heeft een lector scenario-planning van NHL de afdeling Crisisbeheersing geassisteerd bij het proces Back to the Future. Het eindresultaat ("waar staat VRF in 2027") is in de vorm van een boekwerkje aangeboden aan de leden van de Bestuurscommissie Veiligheid.

Veilige en feestelijke publieksevenementen

Evenementen in 2017 zonder noemenswaardige problemen verlopen

De afdeling Crisisbeheersing heeft in 2017 gemeenten geadviseerd (ruim 100 B-evenementen en 10 multidisciplinaire of C-adviezen) over diverse risicovolle evenementen. Van de landelijke intocht van Sinterklaas in Dokkum, The Passion in Leeuwarden, de preparatie op Culturele Hoofdstad Leeuwarden Fryslân 2018 tot evenementen die jaarlijks steeds meer bezoekersaantallen verwelkomen (zoals Oerrock en Glamour Beach). Vertegenwoordigers van de crisisorganisatie waren bij diverse evenementen aanwezig om het gemeentelijke Veiligheidsteam te ondersteunen en te adviseren. In de Bestuurscommissie Veiligheid is het thema "Veiligheid op het ijs" besproken. In aanwezigheid van de Friesche ijsbond is gesproken over de invloed van social media ("een foto op social media en Nederland bindt massaal de schaatsen onder"), de zorgplicht op het ijs etc.

Computersimulatie voor overcrowding

Ook bij de advisering over publieksevenementen doen "nieuwe technieken" hun intrede. In opdracht van VRF en het bestuur van de Vereniging De Friesche Elfsteden heeft het bedrijf Incontrol begin 2017 een simulatie opgesteld waarmee bezoekersstromen aan Dokkum tijdens een eventuele Elfstedentocht in kaart zijn gebracht. Naar aanleiding van deze simulatie heeft VRF dit computerprogramma ("Pedestrian Dynamics") aangeschaft; ambtenaren openbare orde en veiligheid van de gemeenten Leeuwarden en Sudwest-Fryslân hebben – samen met medewerkers van de afdeling Crisisbeheersing – een training gevolgd in het toepassen van het programma. Met het programma kan men scenario's als overcrowding en evacuatie simuleren. Leeuwarden gaat het programma gebruiken voor Culturele Hoofdstad Leeuwarden – Fryslân 2018 en Sudwest-Fryslân voor de Sneekweek.

Leren en evalueren

Evaluaties van *operationele inzetten gedeeld met de crisisfunctionarissen*
In 2017 zijn er tien operationele inzetten geweest:

1. vrijkomen bijtend gas feesttent Damwâld (1 januari, GRIP 1)
2. treinongeluk bij Harlingen (27 maart, GRIP 1)
3. kwikincident Sneek (20 juli, geen GRIP)
4. brand oude gemeentehuis Wolvega (12 september, GRIP 1)
5. plofkraak pinautomaat Haulerwijk (16 oktober, GRIP 1)
6. onwelwordingen door onbekende stof bij bedrijf Huhtamaki Franeker (16 oktober, GRIP 3)
7. plofkraak pinautomaat Bakkeveen (17 oktober, GRIP 1)
8. onwelwordingen door koolmonoxide tijdens schuurfeest Gersloot (6 november, geen GRIP)
9. asbestbrand Franeker (18 november, GRIP 1)
10. vrijkomen CO2 lucht bij bedrijf Motip dupli Wolvega (24 november, GRIP 1)

Naast evaluaties van bovenstaande inzetten zijn ook evaluaties van evenementen (Landelijke intocht Sinterklaas, The Passion) en van de jaarlijkse systeemtest gedeeld met onze crisisfunctionarissen. Het streven is dat verbeterpunten uit deze evaluaties zich niet opnieuw voordoen bij nieuwe inzetten.

Belevingsonderzoeken onder burgers

Bij vijf inzetten is aan betrokken burgers gevraagd hoe zij de hulpverlening van de betrokken diensten hebben ervaren. Uit deze onderzoeken kan als trend geconcludeerd worden dat de hulpverleningsdiensten complimenten ontvangen voor de "harde kant van de hulpverlening (branden blussen, zorgdragen voor de redding en veiligheid van slachtoffers) en dat er nog verbeterpunten zijn m.b.t. de "zachte kant" van de hulpverlening (meer aandacht voor de menskant, betere informatievoorziening, tijdiger slachtofferhulp inschakelen etc.). De conclusies uit deze onderzoeken zijn ook gedeeld met de crisisfunctionarissen. Het streven is dat verbeterpunten uit deze evaluaties zich niet opnieuw voordoen bij nieuwe inzetten.

3.3. Wat heeft het gekost?

	Begroting na 3e wijziging			Realisatie 2017			Verschil
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	
Programma							
Crisisbeheersing							
Producten							
Crisisbeheersing	4.093.058	287.451	-3.805.607	3.893.058	201.251	-3.691.807	113.800
Dekkingsmiddelen							
Crisisbeheersing							
Rijksbijdrage BDuR		2.703.500	2.703.500	0	2.733.389	2.733.389	29.889
Gemeentelijke bijdrage		1.021.607	1.021.607	0	1.021.607	1.021.607	0
	4.093.058	3.725.107	3.725.107	0	3.754.996	3.754.996	29.889
Resultaat voor bestemming	4.093.058	4.012.558	-80.500	3.893.058	3.956.247	63.189	143.689
Reservemutaties							
Crisisbeheersing		15.000	15.000	0	15.000	15.000	0
Totaal programma							
Crisisbeheersing	4.093.058	4.027.558	-65.500	3.893.058	3.971.247	78.189	143.689

Voor een toelichting op de verschillen wordt verwezen naar paragraaf 7.5.

4. Programmaverantwoording Brandweer

4.1. Beleidsplan Brandweer 2015-2018

Het Algemeen Bestuur heeft op 19 maart 2015 het Beleidsplan Brandweer Fryslân 'de koers naar toekomstbestendige brandweezorg in Fryslân' vastgesteld. Daarmee is het beleidsmatige en financiële kader voor onze brandweerorganisatie voor de periode 2015-2018 bepaald. Er is samen met de vrijwilligers gebouwd aan het harmoniseren en door ontwikkelen van de staande organisatie. In 2017 is samen met afdeling Crisisbeheersing een start gemaakt met een denkrichting voor het Beleidsplan Veiligheid 2019-2022.

De onderstaande ontwikkelingen hebben in 2017 centraal gestaan:

4.2. Algemene ontwikkelingen

Project dekkingsplan 2.0

Op 19 oktober 2017 heeft de Bestuurscommissie Veiligheid het Dekkingsplan 2.0, Samen Paraat vastgesteld. Met het vaststellen van het Dekkingsplan 2.0, Samen Paraat is voldaan aan artikel 14 van de Wet veiligheidsregio's en is vastgelegd welke opkomsttijden in de regio van de brandweer verwacht kunnen worden. Daarnaast zorgt het Dekkingsplan 2.0 Samen Paraat voor een veilige, effectieve en efficiënte repressieve brandweerorganisatie, afgestemd op de risico's in Fryslân. Deze organisatie is gebaseerd op vrije instroom door vrijwilligers en alle brandweerposten zijn van toegevoegde waarde. Hiermee maakt Veiligheidsregio Fryslân een stap naar toekomstbestendige brandweezorg en gaan we van een historisch gegroeide naar een beredeneerde brandweerorganisatie.

Bij de ontwikkeling van het Dekkingsplan 2.0, Samen Paraat zijn klankbordgroepen en de stuurgroep, bestaande uit de burgemeesters Apotheker, Gerbrandy, Sluiter en Van Klaveren betrokken geweest. In de klankbordgroepen participeerden tachtig brandweermensen, zowel vrijwilligers als beroeps, alle leidinggevend van de brandweer en de ondernemingsraad van Veiligheidsregio Fryslân. In april en mei zijn de gemeenteraden door middel van raadsinformatieavonden op proces en inhoud geïnformeerd over het concept Dekkingsplan 2.0, Samen Paraat en voorafgaand aan definitieve besluitvorming zijn de gemeenten gevraagd zienswijzen in te dienen. Deze brede betrokkenheid heeft gezorgd voor draagvlak bij medewerkers, bestuur en gemeenten voor het Dekkingsplan 2.0 Samen Paraat.

Vakbekwaamheid

In 2015 werd duidelijk dat Brandweer Fryslân de komende jaren structureel te maken krijgt met een onvoorziene uitstroom van vrijwilligers. Dit heeft te maken met de vergrijzing en met de trend dat vrijwilligers zich (in zijn algemeenheid) korter binden aan een vrijwillige functie. In maart 2016 zijn de (financiële) gevolgen hiervan met het bestuur gedeeld en heeft het bestuur de opdracht gegeven om in afwachting van Dekkingsplan 2.0 Samen Paraat de repressieve slagkracht op peil te houden. De gerealiseerde financiële uitzettingen van 2016 en 2017 lagen in lijn met de prognose. Om continu inzage te hebben in de verwachte uitstroom en mogelijke onderbezetting (en daarmee de paraatheid van een post) in repressief personeel zijn in 2017 bezettingsoverzichten per post verder ontwikkeld.

Vanaf 1 januari 2018 oefent heel Brandweer Fryslân volgens een gelijk oefenprogramma, dat voldoet aan de landelijke eisen voor de verschillende repressieve functies. Hiervoor is afdeling Vakbekwaamheid in 2016, samen met de uitgangspunten van het Dekkingsplan 2.0, Samen Paraat begonnen om het oefenprogramma te ontwerpen. In nauw overleg met het (vrijwillig) repressief personeel is een vakbekwaamheidsnorm vastgesteld, welke in 2017 wordt doorontwikkeld naar een volledig oefenprogramma. Gedurende 2017 heeft afdeling Vakbekwaamheid ervoor gezorgd dat: de voor het oefenprogramma bijpassende oefeningen uitgeschreven zijn, intensief is afgestemd met alle posten over het invullen van vrije-keuze momenten en risicogerichte oefeningen, de oefenroosters zijn ontworpen en de registratiesystemen ingericht zijn.

Arbeidshygiëne

In 2015 heeft de inspectie SZW geconstateerd dat de brandweer in het algemeen onvoldoende zorgvuldig omgaat met arbeidshygiëne van de repressieve medewerkers. (Inter)nationaal onderzoek doet vermoeden dat brandweermensen een verhoogde kans op kanker hebben door blootstelling aan rook en roet.

Brandweer Fryslân heeft 2016 navolging van het onderzoek een handelingsperspectief ontwikkeld met een meerjarenactie - en implementatieplan. In 2017 is het grootste deel van de middelen om schoner te werken aan de posten verstrekt. Het meest tastbare en financieel ingrijpende hierbij was het tweede bluspak. Deze pakken zijn eind 2017 uitgeleverd aan de posten. Het gehele traject van uitlevering van midden en bewustwording is ondersteund met instructiemomenten en -materialen. Nu wordt verder ingezet op het blijvend bewustzijn omtrent schoner werken. Naast de blootstelling aan rook en roet wordt ook gekeken naar beperken van gezondheidsrisico's bij taken als verkeers- en waterongevallen.

Bedrijfsopvangteam

Het Bedrijfsopvangteam (BOT) is een team van brandweercollèga's dat zich dag en nacht beschikbaar stelt om ondersteuning te bieden aan alle brandweermensen binnen regio Fryslân na ingrijpende incidenten. In veel gevallen is dit direct na een ingrijpende gebeurtenis (technische debriefing), maar ook in de nasleep tot aan doorverwijzing naar professionele hulpverlening kan het BOT ondersteuning bieden. Het BOT kan gezien worden als een instrument om het clusterhoofd, (H)OvD en/of bevelvoerder te ondersteunen in zijn verantwoordelijkheid voor de personele nazorg.

In 2017 is het BOT in totaal 18 keer ingezet. Dit betreft zowel technische debriefingen, alsook vervolggesprekken (in groepsverband en individueel) en doorverwijzingen naar professionele hulpverlening. Het BOT is zes keer minder ingezet dan het jaar daarvoor. Er hebben met name minder vervolggesprekken plaatsgevonden en er is een keer minder doorverwezen naar professionele hulpverlening.

Het afgelopen jaar zijn er op verschillende posten partneravonden georganiseerd, waar twee BOT-leden met de partners (en met of zonder de brandweermensen) in gesprek zijn gegaan over nazorg. Het waren boeiende avonden, waarin veel is verteld en gedeeld. Het nieuwe oefenrooster biedt alle posten de mogelijkheid om nazorg in te plannen in de flexibele ruimte. Ook dan zullen twee BOT-leden de post bezoeken om psycho-educatie te geven en met de brandweermensen in gesprek te gaan over nazorg. Er is de mogelijkheid om partners bij deze avond aan te laten schuiven, maar er kan ook te allen tijde een aparte avond voor partners worden georganiseerd.

Belevingsonderzoek brandweerpersoneel

Op initiatief van de Veiligheidsberaad is in 2017 een belevingsonderzoek onder brandweerpersoneel van alle 25 veiligheidsregio's gehouden. Dit met als doel om landelijk een helder beeld te krijgen van hoe repressieve brandweerlieden hun werk ervaren. Er was tot nu toe geen landelijk beeld beschikbaar, alleen regionale beelden. Zo ook bij Brandweer Fryslân waar tweejaarlijks een medewerkers tevredenheidsonderzoek (MTO) wordt gehouden.

De uitkomsten van het belevingsonderzoek laten zien dat bijna iedereen trots is om bij Brandweer Fryslân te werken. De brandweerlieden voelen zich betrokken bij het werk en de organisatie. Er is een sterk gevoel van vakbekwaamheid bij zichzelf en de ander. De werkcultuur wordt als veilig ervaren. Ook zijn er aandachtspunten. Zo'n veertig procent van de deelnemers vindt dat de organisatie minder aandacht heeft voor het repressieve werk. Ook wordt benoemd dat er steeds hogere eisen wordt gesteld. Er wordt een lagere score gegeven voor de ontwikkelmogelijkheden en hoe aantrekkelijk de organisatie blijft voor vrijwilligers. Als gekeken wordt naar het landelijke gemiddelde, scoort Brandweer Fryslân op vrijwel alle onderdelen hoger dan het landelijk gemiddelde.

Door middel van zogenaamde cafésessie zijn met enthousiaste deelnemers en de OR de resultaten besproken. Er is gesproken over de herkenbaarheid van de uitkomsten, waar kansen of zorgen liggen en of het overeen komt met eerdere onderzoeken naar medewerkers-tevredenheid en de uitkomsten van andere bijeenkomsten. Vanuit hier wordt in 2018 verder gewerkt aan het oppakken van de aandachtspunten en het behouden van waar men tevreden over is.

Repressief overleg

Binnen het project Repressief Overleg gaat Brandweer Fryslân separaat van het formele reguliere toezicht het gesprek aan met risicovolle bedrijven. Doel van deze gesprekken is om beter contact te krijgen met de risicovolle bedrijven, inzicht te krijgen in de gevaren en aanwezige stoffen, te leren van de aanwezige kennis en expertise van deze bedrijven en afstemming te vinden binnen de eigen organisatie. De gesprekken resulteren in scenario's en daarop gebaseerde oefeningen en/of rondleidingen. In 2015 zijn de eerste repressieve overleggen gestart bij acht BRZO-bedrijven. In 2016 zijn deze gesprekken voortgezet. Het jaar 2017 heeft in het teken gestaan van het verder uitbouwen van het aantal bedrijven waar dit traject wordt doorlopen. Dit heeft erin geresulteerd dat in het cluster Noordwest twee nieuwe bedrijven zijn benaderd. De oefeningen bij deze bedrijven staan gepland voor medio 2018.

Voor wat betreft het afronden van de trajecten van de bedrijven uit 2015 en 2016 geldt dat bij bijna alle bedrijven inmiddels is voorzien in een rondleiding of oefening. Bij bedrijven waar nog geen oefening of rondleiding is gehouden staan deze inmiddels wel gepland voor het eerste halfjaar van 2018.

Strategische Personeelsplanning

Brandweer Fryslân werkt, zoals beschreven in het Dekkingsplan 2.0, Samen Paraat in een netwerk van posten, waarin we samen paraat zijn. Samen paraat zijn, kan alleen met voldoende en vakbekwame brandweerlieden op alle posten. We zien dat het personeelsbestand van Brandweer Fryslân vergrijsd. Daarbij wordt gemerkt dat we meer moeite hebben met het aantrekken van nieuwe vrijwilligers. Om nu en in de toekomst samen paraat te kunnen zijn en blijven, met goed opgeleide brandweerlieden, zet Brandweer Fryslân in op strategische personeelsplanning. Medio 2017 is het vooronderzoek voor het project Strategische Personeelsplanning gestart. Knelpunten die momenteel worden ervaren en de te verwachte knelpunten zijn in beeld gebracht. Daarnaast is gekeken naar de behoeftes en prioriteiten. Met deze inzichten is het project Strategische Personeelsplanning in 2018 gestart.

4.3. Operationele zaken

Risicobeheersing en brandveilig leven

In 2017 is duidelijk te zien dat door de aantrekkende economie en daarmee een toename van het aantal bouwactiviteiten, het aantal adviesaanvragen bij de afdeling risicobeheersing is toegenomen. Dit is te zien op de terreinen van de advisering omgevingsveiligheid, de maatwerkpakketten 1 en 2 en op het vakgebied van externe veiligheid. De drukte binnen deze taakvelden maakt dat ook andere producten onder druk komen te staan. Zo wordt op dit moment minder repressief advies gegeven dan Brandweer Fryslân graag zou willen. Dit is het op eigen initiatief geven van een advies aan gemeenten die geen maatwerkpakket afnemen over bluswater, bereikbaarheid en opkomsttijden in relatie tot een bouwactiviteit. De toename van het aantal adviesaanvragen doet een fors beroep op de beschikbare personele capaciteit.

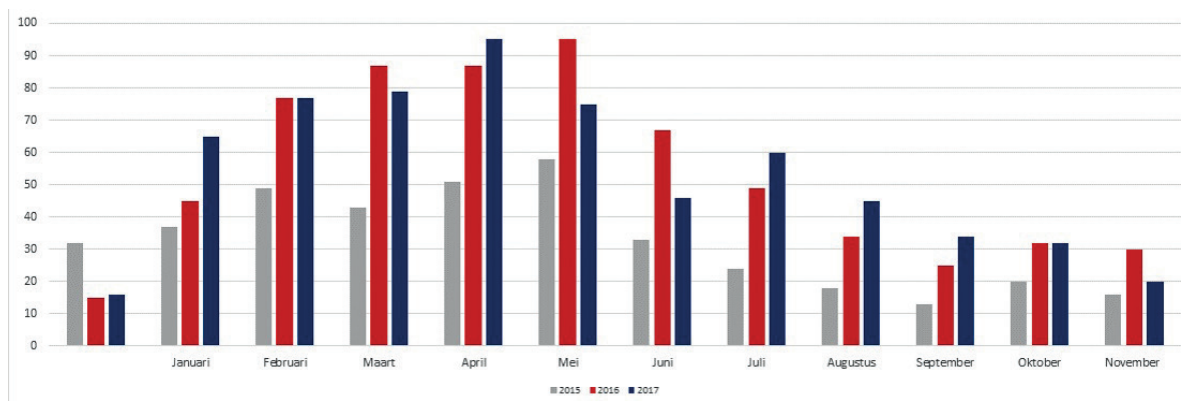
De onderstaande tabellen geven een overzicht van het aantal uitgebrachte adviezen en uitgevoerde controles door afdeling Risicobeheersing. Daarnaast is inzichtelijk gemaakt welke activiteiten er in 2017 binnen het taakveld brandveilig leven zijn uitgevoerd.

Advisering bevoegd gedrag	Noordwest	Noordoost	Zuidoost	Zuidwest	Totaal
Advisering omgevingsveiligheid	111	60	72	74	317
Advisering maatwerkpakket 1	375	326	286	159	1146
Advisering maatwerkpakket 2	271	327	116	346	1060
Advisering evenementen	92	78	112	51	333
Gebruik digitale veiligheids-toets evenementen	149	75	105	118	447

De adviezen omgevingsveiligheid (externe veiligheid) zijn vooral vraaggestuurd en zijn binnen 28 dagen aangeleverd bij het bevoegd gezag. De adviezen zijn voor een groot gedeelte integrale adviezen waarvan het repressief advies onderdeel uitmaakt. Waar het aantal adviezen in 2013 nog op 203 lag, lag het aantal in 2017 op 305. Dit laat ook zien dat de gemeenten sinds de regionalisering de brandweer weten te vinden voor adviezen en samenwerking.

Voor maatwerkpakket 1 geldt ook een behoorlijke stijging van het aantal adviezen ten opzichte van 2016. In 2016 zijn 958 producten en 40 bouwcontroles geregistreerd tegen 1146 producten in 2017. Naast deze geregistreerde producten vervult Brandweer Fryslân ook een vraagbaakfunctie. De werkzaamheden voor maatwerkpakket 2, zoals controles en hercontroles, zijn geplande activiteiten. De planning is in 2017 grotendeels gehaald. Acht controles zijn doorgeschoven naar het eerste kwartaal van 2018.

Voor de advisering van gemeenten voor B en C (grote) evenementen werken medewerkers van Brandweer Fryslân samen met de collega's van GHOR / Crisisbeheersing. Door deze samenwerking ontvangen gemeenten een integraal advies over zowel (brand)veiligheid als gezondheid. Gemeenten kunnen voor A (kleine) evenementen sinds een aantal jaar gebruik maken van de digitale veiligheidstoets. Deze online tool produceert voorschriften op maat die een op een in de vergunning opgenomen kunnen worden. Het gebruik van deze veiligheidstoets neemt sinds de start van de tool ieder jaar toe.

Aantal adviezen evenementen 2015-2016-2017

Brandveilig leven	Noordwest	Noordoost	Zuidoost	Zuidwest	Totaal
Gastlessen	52	49	37	55	193
Technasium	2	1	2	1	6
Studenten op kamers Leeuwarden	4	nvt	nvt	nvt	4
Oefenen in de wijk	7	3	5	3	18
Doelgroep gerichte voorlichting	59	30	33	32	154
Doelgroep gerichte voorlichting hoog-risico gebieden	7	2	5	6	20
Wonen boven winkels	1	x	x	x	1
Inzet richting markante objecten afhechten Dekkingsplan 1.0					
Doelgroepgerichte voorlichting	4	2	1	9	16
Geen nood bij brand	3	1	2	x	6
Contact gelegd met markante objecten. Activiteiten n.a.v. dit contact volgen	87	151	57	89	384
Voorlichting na brand	1	1	7	x	9
Participatie keurmerk veilig ondernemen	4	2	2	5	13
Woningcheck 18 plus gebieden [1687 totaal]					
Bezocht 2017	166	198	87	149	600
Uitgevoerd	100	129	45	84	358
Geen interesse	16	9	9	8	42
Niet thuis	50	60	33	57	200
Voorlichting via diverse media kanalen	√	√	√	√	√
Aansluiten bij landelijke campagnes	2	2	2	2	2
Raming rechtstreeks bereikte aantal personen	6600	4800	4200	4100	19700

Voor de verschillende brandveilig leven-activiteiten is in 2017 intensief ingezet op nadere afstemming met gemeenten (veiligheid/WMO) en in het opbouwen en uitbouwen van contacten met diverse ketenpartners zoals thuiszorgorganisaties, zorgpartijen, woningcorporaties, welzijnsorganisaties en onderwijsinstellingen. Deze investeringen hebben een aantal concrete activiteiten opgeleverd. Zo is bijvoorbeeld in samenwerking met Thuiszorg Het Friese Land een pilot opgestart waarbij teams van thuiszorgmedewerkers een korte scholing van Brandweer Fryslân krijgen over aandachtspunten ten aanzien van brandveiligheid in en rondom huis bij cliënten die zij bezoeken. Regiobreed is samengewerkt met een grote landelijke verhuurder van seniorenhuisvesting (Woonzorg Nederland). Deze verhuurder heeft gekoppelde rookmelders in al haar zelfstandige wooneenheden geplaatst. Brandweer Fryslân ondersteunde hierbij met doelgroepgerichte voorlichtingen. Ook leverde Brandweer Fryslân via voorlichtingen en trainingen inhoudelijke deskundigheid op het gebied van brandveiligheid aan verschillende organisaties die zich (veelal samen met gemeenten) richten op thuiswonende senioren.

Dit jaar is opnieuw actief ingezet op brandveiligheidsvoorlichting in studentenhuysvesting in Leeuwarden. Brandweer Fryslân was ook opdrachtgever binnen het Friese Technasium-onderwijs. Zes middelbare onderwijsinstellingen gingen begin dit jaar aan de slag met een brandveiligheids-vraagstuk. Inmiddels krijgt dit een vervolg op Noord-Nederlandse schaal. De gastlessen op de basisscholen blijven achter op de planning. Er stonden 250 gastlessen in de planning, maar dit jaar zijn er 193 uitgevoerd. In de praktijk blijkt dat niet alle basisscholen een bezoek van de brandweer kunnen inpassen in hun lesprogramma. En vooral in de kleine(re) kernen is er veelal sprake van combinatieklassen, waardoor de brandweer niet jaarlijks hoeft langs te komen voor een gastles. Er zijn dit jaar meer 'oefeningen in de wijk' georganiseerd dan geraamd. Deze oefeningen focussen zich met name op de zgn. hoog-risicogebieden.

In 2017 is ook de BVL-voorlichtingscontainer opgeleverd en ingezet bij diverse activiteiten, waaronder een tour met de Politie langs alle Friese Elfsteden.

Dit najaar stond ook in het teken van de start van de woningchecks in de zgn. '18 minuten-plus-gebieden'. In totaal gaat het om ruim 1800 woningen. Een grote groep van circa 70 brandweervrijwilligers en collega's uit de 24-uursdienst hebben in drie maanden tijd 600 woningen bezocht. Hiermee loopt dit project voor op de planning (raming was 450 woningen). De resterende woningen worden in 2018 bezocht. De ervaringen met het uitvoeren van de woningchecks zijn erg positief.

In de afdeling Noordwest is een voorzichtig begin gemaakt met de activiteit 'wonen boven winkels' (waaronder een tweetal oefeningen in de binnenstad). Dit krijgt een uitgebreider vervolg in 2018. In 2017 is fors geïnvesteerd in de zgn. 'markante objecten' uit de rapportage 'Afhechten dekkingsplan 1.0'. Het streven was om dit jaar met 556 markante objecten in contact te treden. Uiteindelijk heeft Brandweer Fryslân in 2017 met 384 markante objecten actief contact gelegd. Bij 6 markante objecten is een zgn. 'Geen Nood Bij Brand-traject' opgestart (brandveiligheid in de intramurale zorg) en bij 16 markante objecten heeft een doelgroepgerichte voorlichting plaatsgevonden. Het in samenwerking met de eigenaren van de markante objecten organiseren van een brandveilig leven-activiteit op locatie blijkt, ondanks de forse inspanning van de brandweer, meer tijd te kosten dan verwacht. Het aantal doelgroepgerichte brandveiligheidsvoorlichtingen ligt in 2017 hoger (156) dan geraamd (100). Tot slot is er in 2017 op beperkte schaal invulling gegeven aan 'voorlichting na brand'.

Repressieve cijfers

Het aantal incidenten waarvoor Brandweer Fryslân is gealarmeerd lag in 2017 op 3199. Dit is een afname van 66 incidenten ten opzichte van 2016. Deze afname is terug te zien bij de categorie alarm brand en brand. Bij de categorieën ongeval en leefmilieu (o.a. stormschades) zijn toenames te zien. Van alle uitrukken in 2017 was Brandweer Fryslân bij 37% van die uitrukken op tijd in tegenstelling tot 33% in 2016. Dit is conform de vastgestelde norm in het Besluit van Veiligheidsregio's.

In 2017 zijn er 17 grote branden geweest waarvoor Brandweer Fryslân met minimaal drie tankautosputen is uitgerukt. Er hebben vier zeer grote branden plaatsgevonden. Voor twee van deze zeer grote branden is opgeschaald naar GRIP 1. Een van de zeer grote branden was een GRIP 2-incident in de regio Groningen waarbij Brandweer Fryslân assistentie heeft verleend. In 2017 is negen maal opgeschaald naar GRIP 1 voor onder andere een incident in combinatie met een zeer grote brand.

Brandweer kent een grote diversiteit aan incidenten waar op ingezet wordt. Gezamenlijk optreden van meerdere brandweerposten bij een grote of zeer grote brand, maar ook multidisciplinair optreden bij incidenten met gevaarlijke stoffen of hulpverleners bij grote ongevallen zoals een botsing tussen een trein en een auto.

4.4. Wat heeft het gekost?

	Begroting na 3e wijziging			Realisatie 2017			Verschil
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	
Programma Brandweer							
Producten Brandweer	31.419.594	699.534	-30.720.060	32.124.971	1.724.287	-30.400.684	319.376
Projecten Brandweer			0			0	0
<i>Dekkingsmiddelen</i>							
<i>Brandweer</i>							
Rijksbijdrage BDuR	0	5.019.500	5.019.500	0	5.076.293	5.076.293	56.793
Gemeentelijke bijdrage	0	25.657.898	25.657.898	0	25.657.898	25.657.898	0
	0	30.677.398	30.677.398	0	30.734.191	30.734.191	56.793
Resultaat voor bestemming	31.419.954	31.376.932	-42.662	32.124.971	32.458.478	333.507	376.169
Reservemutaties							
Brandweer	0	648.862	648.862	0	626.682	626.682	-22.180
Totaal programma Brandweer	31.419.594	32.025.794	606.200	32.124.971	33.085.160	960.189	353.989

Voor een toelichting op de verschillen wordt verwezen naar paragraaf 7.5.

5. Programmaverantwoording Organisatie

5.1. Algemeen

De meeste taken binnen dit programma dragen op een indirecte wijze bij aan een veilig en gezond Fryslân. Door het uit handen nemen van secundaire taken kan het primaire proces zich volledig richten op hun bijdrage aan de brandweezorg en de publieke gezondheidszorg.

In 2017 is een vervolg gegeven aan de kwaliteitsinjectie van de ondersteunende diensten. Deze kwam voort uit een benchmarkonderzoek, waar bevestigd werd dat vooral op het gebied van P&O en Financiën de bezetting fors lager was dan vergelijkbare organisaties. Het bestuur heeft daarop geanticipeerd door € 620.000 beschikbaar te stellen, met daaraan een opbouwende taakstelling gekoppeld. 2017 was het eerste jaar met deze taakstelling.

Praktisch gezien leidde dit tot meer investeringen met een bepaald terugverdieneffect. Soms door de arbeidsproductiviteit te verhogen, zoals via e-HRM en soms door data effectiever te benutten, bijvoorbeeld door het aannemen van een data-analist. Door deze verdergaande automatisering blijft informatieveiligheid een belangrijk aandachtspunt. Het afgelopen jaar heeft Veiligheidsregio Fryslân daarom, vooruitlopend op landelijke wetgeving, een functionaris gegevensbescherming aangenomen.

5.2. Behaalde resultaten

De effectiviteit van de ondersteuning is onlangs voor het eerst gemeten. Hieruit blijkt dat de primaire processen de interne ondersteuning waarderen met een 7,4. Opvallend genoeg scoren de tevredenheid over de diensten van P&O en Financiën het hoogst. Eind 2018 vindt de volgende meting plaats, met als doel nog een hogere waardering te ontvangen.

Met het bestuur is afgesproken dat de bestuurlijke tevredenheid iedere drie jaar worden gemeten. Het eerstvolgende moment hiervoor is in 2019.

De overige resultaten in dit programma zijn gekoppeld aan de maatschappelijke bijdrage. In het kader van duurzaamheid meten we het aantal initiatieven dat bijdraagt aan een verlaging van de CO₂-uitstoot. In 2017 zijn dit 14 initiatieven geweest, drie meer dan de streefwaarde. Doordat op dit terrein nog veel te winnen viel, zijn vooral initiatieven ontplooid die snel en makkelijk te realiseren waren. Denk aan slimme energiemeters, zonnepanelen, groene stroom en gas, starten met circulair aanbesteden en bij de vervanging kiezen voor een hybride auto. Om de CO₂-uitstoot verder te reduceren, zijn meer ingrijpende maatregelen nodig. Het komende jaar bepalen we bestuurlijk welke ambities Veiligheidsregio Fryslân hierin heeft en hoe deze vorm krijgen.

De doelstelling om 95% van de facturen binnen 21 dagen te betalen, is niet gerealiseerd. Gemiddeld genomen zijn 73% van de facturen binnen 21 dagen betaald. Gedurende het jaar is een duidelijke verbetering van het percentage waarneembaar. Werd in januari nog 59% op tijd betaald, in december bedroeg dit 89,4%. De gemiddelde betaaltermijn verbeterde van 21 dagen in januari naar 12 dagen in december. Verdere verbetering van dit proces moet ertoe bijdragen dat in 2018 een nog hoger percentage binnen 21 dagen wordt betaald.

Daarnaast heeft de veiligheidsregio zich ten doel gesteld om een reële bijdrage te leveren aan de Participatiewet. Volgens de wet zou de organisatie aan het einde van het jaar 7,8 fte (waarbij 1 fte 25,5 uur beslaat) aan banen ingevuld moeten hebben met mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Met 7,3 formatieplaatsen is dit doel bijna gehaald.

Naast de inhoudelijke resultaten hecht de veiligheidsregio grote waarde aan de tevredenheid van de eigen medewerkers. Goede indicatoren om deze te meten zijn het ziekteverzuim en de Net Promotor Score. Het ziekteverzuim is enigszins gestegen naar 4,7%, grotendeels veroorzaakt door een toename in het aantal langdurige ziektegevallen. Daar staat de NPS tegen over. Deze indicator meet het aantal medewerkers die anderen aanbevelen om bij de veiligheidsregio te gaan werken. In 2016 had deze een positieve score van 5,2, een jaar later is dit al gestegen naar 17,2. Een enorme stijging, aangezien we hoopten in 2018 een score van 10 te hebben bereikt. Een resultaat waar we bijzonder trots op zijn.

5.3. Wat heeft het gekost?

	Begroting na 3e wijziging			Realisatie 2017			Verskil
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	
Programma Organisatie							
Organisatie overhead	11.681.762	168.836	-11.512.926	10.950.116	227.975	-10.722.141	790.785
Onvoorzien	503.000	0	-503.000	503.000	0	-503.000	0
<i>Dekkingsmiddelen</i>							
<i>Organisatie</i>							
Gemeentelijke bijdrage		11.790.226	11.790.226		11.790.226	11.790.226	0
Resultaat voor bestemming	12.184.762	11.959.062	-225.700	11.453.116	12.018.201	585.085	790.785
Reservemutaties							
Organisatie		64.500	64.500	0	86.805	86.805	22.305
Totaal programma							
Organisatie	12.184.762	12.023.562	-161.200	11.453.116	12.105.006	651.890	813.090

Voor een toelichting op de verschillen wordt verwezen naar paragraaf 7.5.

6. Paragrafen

6.1. Financiering

Financieringsbeleid en afdekken van risico's

Het financieringsbeleid van Veiligheidsregio Fryslân is erop gericht de financieringsrisico's voor langere tijd af te dekken met vastrentende leningen. De omvang en looptijd van deze leningen wordt afgestemd op de omvang en levensduur van de materiële vaste activa en gepland binnen de kaders voor de renterisiconorm. Afhankelijk van de situatie op de kapitaalmarkt en de hoogte van eigen financieringsmiddelen (eigen vermogen, voorzieningen en werkkapitaal) bestaat de mogelijkheid een deel (tot de kasgeldlimiet) kortlopend te financieren. Bij de financiering worden geen zekerheden verstrekt en worden geen afgeleide financiële instrumenten ingezet.

Leningenportefeuille en liquiditeit

In 2017 is geen nieuwe langlopende lening aangetrokken. In de liquiditeitsbehoefte kon gedurende het jaar worden voorzien middels kasgeldleningen. Het verloop van de leningportefeuille is daarmee als volgt:

Saldo per 1 januari	€ 45.579.016
Reguliere aflossingen	€ 3.964.608 -/-
Saldo per 31 december	€ 41.614.408

Met ingang van de begroting 2017 wordt een omslagrente gehanteerd van 2,5% voor het toerekenen van rente aan de programma's. De werkelijke omslagrente wijkt niet significant af van het percentage dat is begroot.

Kasgeldlimiet

Bij het huidige begrotingstotaal van € 70,1 miljoen is de kasgeldlimiet voor 2017 uitgekomen op € 5,7 miljoen (8,2%). Op diverse momenten gedurende het jaar is sprake geweest van een netto vlottende schuld, tot maximaal € 2,2 miljoen. De kasgeldlimiet werd in 2017 derhalve niet overschreden.

Renterisiconorm

De renterisiconorm voor 2017 is gesteld op 20% van het begrotingstotaal, ofwel € 14,0 miljoen. Dit betekent dat in 2017 voor maximaal € 14 miljoen mocht worden afgelost en gefinancierd. In 2017 komt het totaal aan aflossingen op € 3,9 miljoen, derhalve ruim onder de renterisiconorm. Bij het samenstellen van de leningportefeuille is ervoor gezorgd dat ook in de toekomst de renterisiconorm niet wordt overschreden.

Schatkistbankieren

Sinds 15 december 2013 is de 'Wet verplicht schatkistbankieren' van toepassing. Met ingang van deze datum dient Veiligheidsregio Fryslân haar overtollige liquide middelen aan te houden in de schatkist. Dit met uitzondering van een saldo tot het geldende drempelbedrag, wat voor 2017 is gesteld op € 519.000. De naleving van de regeling is conform het gewijzigde BBV opgenomen in de toelichting op de balans, onderdeel kortlopende vorderingen. Hieruit blijkt dat het drempelbedrag niet wordt overschreden.

6.2. Weerstandsvermogen en risico-beheersing

Beleid

In de in 2015 vastgestelde nota weerstandsvermogen heeft Veiligheidsregio Fryslân haar beleid op dit thema vastgelegd. Bij de totstandkoming van de nota is op basis van een risico-inventarisatie bepaald welke risico's op basis van kans van voordoen en verwachte impact worden meegenomen in de opbouw van de weerstandscapaciteit. De meest relevante risico's waren:

- Het risico van ernstige verstoring van de reguliere dienstverlening door incidenten, rampen en crises;
- Het risico dat door veranderde marktomstandigheden de concurrentiepositie van Veiligheidsregio Fryslân in gevaar komt en hier niet tijdig adequaat op geanticipeerd wordt.

Voor het eerstgenoemde risico geldt dat er weinig inzicht bestaat in de mogelijke kosten van een dergelijk incident, en dat de kans op voordoen zeer gering is. Om die reden is er bewust voor gekozen voor dit risico geen weerstandscapaciteit aan te houden.

Het risico op het wegvallen van markttaken en maatwerktaken is in de nota gekwantificeerd op € 2,1 miljoen. Dit risico is de grondslag voor de aanwezige weerstandscapaciteit:

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit bestond voorheen uit de algemene reserve en de reserve crisis en rampen. De reserve crisis en rampen is opgeheven, naar aanleiding van de nieuwe nota weerstandsvermogen. Hierdoor bestaat de incidentele weerstandscapaciteit alleen nog uit de algemene reserve, die is vastgesteld op € 1,6 miljoen. Er hebben zich geen risico's voorgedaan die een beslag doen op de algemene reserve.

Structurele weerstandscapaciteit

Voor de risico's rondom personele fricties is de post onvoorzien opgenomen in de begroting, en wel op een niveau van € 500.000. In 2017 is deze volledig benut voor personele fricties.

Evaluatie weerstandsvermogen

In het voorjaar van 2017 is bovenstaand beleid geëvalueerd. Hieruit blijkt dat de gehanteerde uitgangspunten nog steeds reëel zijn, en dat de weerstandscapaciteit kan worden gehandhaafd op € 2,1 miljoen. Naar aanleiding van de analyse van resultaatbestemmingen over de afgelopen 4 jaar is besloten de mogelijkheid te geven tot het instellen van een egalisatiereserve tot 5% van het begrotingstotaal (ca. € 3,5 miljoen). Op deze wijze kunnen mogelijke incidentele overschotten gemakkelijker worden ingezet ter dekking van incidentele tekorten in volgende jaren.

Structurele risico's

Voor de komende jaren zijn enkele grotere structurele risico's aangemerkt, dit betreft:

Normontwikkeling GGD

Eind 2017 heeft VWS het stimuleringsprogramma betrouwbare publieke gezondheid afgerond. Over de uitkomsten hiervan is de Tweede Kamer geïnformeerd. In tegenstelling tot de verwachting heeft het stimuleringsprogramma geen nieuwe veldnormen opgeleverd. Wel is afgesproken dat er een Bestuurlijk Overleg Publieke Gezondheid komt. In dit bestuurlijk overleg zullen in landelijk verband afspraken worden gemaakt tussen Rijk en gemeenten betreffende de publieke gezondheid.

Het stimuleringsprogramma betrouwbare publieke gezondheid heeft met betrekking tot academisering van de publieke gezondheid geen conclusies opgeleverd. Wel wordt in het Nationaal preventieakkoord ingezet op de inzet van bewezen effectieve interventies en verspreiding van kennis hierover. Daar waar kennis over de effectiviteit ontbreekt zal dit worden onderzocht. Gelet hierop blijft het financiële risico voor mogelijke deelname aan landelijke werkplaatsen bestaan (€ 130.000).

Voldoen aan het landelijk professioneel kader (LPK) JGZ en het leveren van verantwoorde zorg blijft een aandachtspunt. In 2017 is een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden om te voldoen aan het LPK door de JGZ binnen het huidige financiële kader. Blijkens het onderzoek ontbreken (deels) de (organisatorische) randvoorwaarden voor vernieuwing binnen de JGZ. Dit maakt een gefaseerde aanpak om de transitie naar een meer risicogerichte organisatie te laten slagen noodzakelijk. Naar verwachting vindt gedurende 2018 een nadere duiding van de resultaten plaats zodat bij de opstelling van de kaderbrief 2020 - 2023 de (financiële) consequenties kunnen worden verwerkt. Het voorgaande betekent wel dat het eerder genoemde financiële risico (€ 400.000) in ieder geval voor 2018 blijft bestaan.

Ontwikkelingen Landelijke Meldkamer Organisatie (LMO)

In eerdere begrotingen is melding gemaakt van de mogelijke budgettaire consequenties van het overdragen van de meldkamer-taak en de LMO. Het verschil tussen het huidige budget voor de bestaande eigen meldkamer, en de verwachte uitname als gevolg van invoering LMO is circa € 750.000. Afhankelijk van de wijze van verrekening komt dit risico ten laste van de Friese gemeenten (bij verrekening via gemeentefonds) of in eerste instantie bij VRF (in geval van verrekening via de BDuR). Door uitstel van de overgang tot 2020 doet het risico zich pas op zijn vroegst dan voor.

Openbaar meldsysteem

Uit onderzoek van het Veiligheidsberaad blijkt dat de rol van de veiligheidsregio's in het kader van het OMS herzien dient te worden. De conclusie van het onderzoek luidt dat er geen wettelijke basis is voor de wijze waarop veiligheidsregio's nu de regie voeren op het tot stand komen van OMS. Daarnaast wordt getwijfeld aan de wijze waarop kosten worden verhaald op de gebruikers van OMS.

Uit ingewonnen juridisch advies blijkt dat, hoewel een redelijke overgangstermijn aan de orde is, de werkwijze op korte termijn zal moeten wijzigen. Dit betekent tevens dat de huidige begrote opbrengsten van € 210.000 op korte termijn komen te vervallen.

Wet normalisering rechtspositie ambtenaren

Vooralsnog treedt de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra) op 1 januari 2020 in werking. De wet zorgt ervoor dat ambtenaren zoveel mogelijk dezelfde arbeidsrechtelijke positie krijgen als werknemers in het bedrijfsleven. De invoering van deze wet brengt een financieel risico met zich mee ten aanzien van de brandweervrijwilligers. Mogelijk wordt de vergoeding van de brandweervrijwilliger beschouwd als loon, waardoor de loonkosten stijgen. Tevens kunnen de kosten stijgen doordat een brandweervrijwilliger op een gegeven moment aanspraak kan maken op structurele uren en niet alles meer op declaratiebasis gedaan wordt. Het maximale risico als gevolg van stijgende loonkosten bedraagt € 2,1 miljoen. Op landelijk niveau vindt overleg plaats om te onderzoeken of en hoe de wet hierop kan worden aangepast.

Mogelijke (extra) stijging loonkosten

Door de economische groei zal de druk op de arbeidsmarkt de komende periode vermoedelijk verder toenemen. Het is voorstelbaar dat daardoor de cao's meer zullen stijgen dan de huidig opgenomen 1,25% (meerjarig).

Deze risico's kunnen de komende jaren bij ongewijzigd beleid leiden tot structurele wijzigingen in de budgettering. Aangezien voor deze risico's op het moment dat zij zich voordoen een structurele oplossing gevonden dient te worden, wordt hiervoor geen (incidentele) weerstandscapaciteit aangehouden.

Vervallen risico's

Kapitaallasten Brandweer

In 2014 is vastgesteld dat de kapitaallasten niet voldoende geïndexeerd zijn. Gebouwen en materieel staan begroot voor de oorspronkelijke aanschafwaarde, terwijl het niet realistisch is om in de toekomst voor datzelfde bedrag een vervangende investering te doen. Het maximale tekort werd daarbij ingeschat op € 1,3 miljoen voor huisvesting en materieel van Brandweer Fryslân. Bij de uitwerking van Dekkingsplan 2.0 is dit risico meegenomen, en uiteindelijk vastgesteld op € 2,2 miljoen. Daarbij is besloten de benodigde uitzetting op te nemen in de begroting, en wel in 5 gelijke stappen in de periode 2021-2025.

Vakbekwaam worden vrijwilligers

Gezien de versnelde in- en uitstroom van vrijwilligers, en het feit dat het beschikbare budget in vergelijking met vergelijkbare regio's relatief laag is, zorgde voor een maximaal risico op dit budget van € 800.000. In de totstandkoming van dekkingsplan 2.0 is dit risico nader geanalyseerd, en uitgewerkt. Als gevolg van deze uitwerking is dit als uitzetting opgenomen in de begroting 2019-2022.

Doordat deze risico's nu structureel zijn geborgd in de begroting, komen zij vanaf nu te vervallen in deze paragraaf.

Financiële kengetallen

Van de door de commissie BBV vastgestelde kengetallen hebben er vier betrekking op Veiligheidsregio Fryslân. Deze kengetallen zijn als volgt uitgewerkt:

Kengetallen	Jaarverslag 2016	Begroting 2017	Jaarverslag 2017
Netto schuldquote	67,46%	79,84%	66,92%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	67,46%	79,84%	66,92%
Solvabiliteit	4,18%	2,81%	5,05%
Structurele exploitatieruimte	0%	0%	0 %

Netto schuldquote

De netto schuldquote weerspiegelt het schuldenniveau van de organisatie ten opzichte van de exploitatie. Hoe hoger het getal, hoe groter de netto-schuld ten opzichte van het begrotingstotaal. De netto schuldquote voor 2017 valt lager uit dan begroot, doordat de schulden lager zijn dan vooraf begroot. Dit wordt vooral veroorzaakt doordat de investeringen lager zijn dan begroot.

Solvabiliteit

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de organisatie kan voldoen aan haar financiële verplichtingen, en wordt berekend als het aandeel eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen (balanstotaal). In de in de nota's weerstandsvermogen en reserves/voorzieningen is vastgelegd dat de aangehouden reserves minimaal zijn. Anderzijds leiden de kapitaalintensieve activiteiten tot een hoge mate van externe financiering. De solvabiliteit is als gevolg van deze factoren laag. Door het positieve resultaat en achterblijvende investeringen is de solvabiliteit in 2017 beter dan begroot.

6.3. Onderhoud kapitaalgoederen

In deze paragraaf wordt verantwoording afgelegd over het gevoerde beleid rondom het beheer van de gebouwen die Veiligheidsregio Fryslân in eigendom heeft. Sinds 2014 heeft de organisatie de volgende gebouwen in eigendom/beheer:

- het hoofdkantoor aan de Harlingertrekweg
- 65 Brandweerkazernes, waarvan 47 in eigendom
- 47 locaties voor JGZ, allen gehuurd
- het regionaal coördinatie centrum (RCC), ondergebracht bij de meldkamer

Voor de gebouwen in eigendom is het gewenste kwaliteitsniveau gesteld op niveau 3 (redelijk) van NEN 2767. Om deze kwaliteit te kunnen waarborgen zijn voor de eigendomslocaties meerjarige onderhoudsplanningen aanwezig. Bij de huurlocaties wordt ernaar gestreefd een vergelijkbaar kwaliteitsniveau vast te leggen in de huurovereenkomsten. Bij de nieuw afgesloten huurovereenkomsten met de gemeenten is dit ook zo geregeld, bij huur van derden in de meeste gevallen ook.

Bij de regionalisering zijn de budgetten voor de kazernes bepaald op basis van de van de gemeenten overgenomen locaties (huur of eigendom), gekoppeld aan het gewenste kwaliteitsniveau, inclusief een budget voor beheer van het vastgoed. Daarnaast zijn in het kader van het project 'Samen naar één Brandweer' budgetten vastgesteld voor facilitaire kosten en nutsvoorzieningen.

Aangezien de kosten van groot onderhoud significant fluctueren over de jaren, is ervoor gekozen deze te egaliseren met behulp van een voorziening groot onderhoud.

De budgetten voor kapitaallasten zijn gebaseerd op het huidige areaal en op het prijspeil waarop de investeringen in het verleden door de gemeenten zijn gedaan. Voor de toekomstige vervanging geldt dat dit tegen een hoger prijspeil moet worden gedaan. Voor dit effect is een uitzetting opgenomen in de begroting vanaf 2021, als onderdeel van de uitwerking van Dekkingsplan 2.0 Samen Paraat. Hierdoor is de vervanging van de vastgoedportefeuille op de lange termijn geborgd.

Deel II Jaarrekening 2017

Veiligheidsregio Fryslân

7. Jaarrekening

7.1. Balans per 31 december 2017

ACTIVA	31-12-2017		31-12-2016	
Vaste activa				
Materiële vaste Activa				
Investerings met een economisch nut		52.888.674		51.524.718
Vlottende activa				
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar				
Vorderingen op openbare lichamen	370.830		426.616	
Rekening-courant verhouding met het Rijk	2.276.438		1.081.456	
Overige vorderingen	243.130		566.702	
		2.890.397		2.074.774
Liquide middelen		494.625		237.200
Overlopende activa				
Nog te ontvangen subsidies	199.709		214.836	
Overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen	2.093.767		2.081.013	
		2.293.475		2.295.849
		58.567.171		56.132.541

PASSIVA	2017		2016	
Vaste passiva				
Eigen Vermogen				
Algemene reserve	1.600.000		1.600.000	
Bestemmingsreserves	170.868		908.735	
Nog te bestemmen resultaat	1.270.818		-166.194	
		3.041.686		2.342.541
Voorzieningen				
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	491.669		245.793	
Voorzieningen ter egalisatie van lasten	875.503		656.187	
		1.367.172		901.980
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer				
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen		41.614.408		45.579.016
Vlottende passiva				
Vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar				
Kasgeldlening	5.000.000		0	
Overige schulden	5.424.951		5.531.680	
		10.424.951		5.531.680
Overlopende passiva				
Vooruitontvangen subsidies	248.024		475.028	
Overige nog te betalen en vooruitontvangen bedragen	1.870.931		1.302.296	
		2.118.955		1.777.324
		58.567.171		56.132.541

7.2. Programmarekening 2017 - deel 1

	Primitieve begroting			Begroting na 3e wijziging			Realisatie 2017			
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Verschil
Programma Gezondheid										
Pijler 1	11.685.812	136.171	-11.549.641	12.254.351	432.910	-11.830.441	12.295.605	1.073.007	-11.852.598	-22.157
Pijler 2	7.740.037	3.490.990	-4.249.047	7.954.704	3.614.307	-4.340.397	9.049.095	4.947.781	-4.101.314	239.083
Pijler 3	996.816	545.357	-451.459	994.166	545.357	-448.809	1.139.445	570.782	-568.663	-119.854
Pijler 4	1.147.759	1.147.759	0	1.147.759	1.147.759	0	1.323.302	1.167.080	-156.222	-156.222
	21.570.424	5.320.277	-16.250.147	22.350.980	5.731.333	-16.619.647	24.437.447	7.758.650	-16.678.797	-59.150
Dekkingsmiddelen Gezondheid										
Gemeentelijke bijdrage		16.250.147	16.250.147	0	16.250.147	16.250.147	0	16.250.147	16.250.147	0
		16.250.147	16.250.147	0	16.250.147	16.250.147	0	16.250.147	16.250.147	0
Resultaat voor bestemming				22.350.980	21.981.480	-369.500	24.437.447	24.008.797	-428.650	-59.150
Reservemutaties Gezondheid	0	0	0	100.000	90.000	-10.000	100.000	109.200	9.200	19.200
Totaal programma Gezondheid na bestemming	21.570.424	21.570.424	0	22.450.980	22.071.480	-379.500	24.537.447	24.117.997	-419.450	-39.950
Programma Crisisbeheersing										
Producten Crisisbeheersing	3.979.558	287.451	-3.692.107	4.093.058	287.451	-3.805.607	3.893.058	201.251	-3.691.807	113.800
Dekkingsmiddelen Crisisbeheersing										
Rijksbijdrage BDuR		2.670.500	2.670.500		2.703.500	2.703.500	0	2.733.389	2.733.389	29.889
Gemeentelijke bijdrage		1.021.607	1.021.607		1.021.607	1.021.607	0	1.021.607	1.021.607	0
		3.695.107	3.695.107	4.093.058	3.725.107	3.725.107	0	3.754.996	3.754.996	29.889
Resultaat voor bestemming				4.093.058	4.012.558	-80.500	3.893.058	3.956.247	63.189	143.689
Reservemutaties Crisisbeheersing	0	0	0		15.000	15.000	0	15.000	15.000	0
Totaal programma Crisisbeheersing na bestemming	3.979.558	3.979.558	0	4.093.058	4.027.558	-65.500	3.893.058	3.971.247	78.189	143.689

7.2. Programmarekening 2017 - deel 2

	Primitieve begroting			Begroting na 3e wijziging			Realisatie 2017			
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Verschil
Programma Brandweer										
Producten Brandweer	31.316.932	699.534	-30.617.398	31.419.594	699.534	-30.720.060	32.124.971	1.724.287	-30.400.684	319.376
Projecten Brandweer		4.959.500	4.959.500			0			0	0
Dekkingsmiddelen Brandweer										
Rijksbijdrage BDuR			0	0	5.019.500	5.019.500	0	5.076.293	5.076.293	56.793
Gemeentelijke bijdrage	0	25.657.898	25.657.898	0	25.657.898	25.657.898	0	25.657.898	25.657.898	0
	31.316.932	31.316.932	25.657.898	0	30.677.398	30.677.398	0	30.734.191	30.734.191	56.793
Resultaat voor bestemming				31.419.594	31.419.594	-42.662	32.124.971	32.458.478	333.507	376.169
Reservemutaties Brandweer	325.000	325.000	0	0	648.862	648.862	0	626.682	626.682	-22.180
Totaal programma Brandweer na bestemming	31.641.932	31.641.932	0	31.419.594	32.025.794	606.200	32.124.971	33.085.160	960.189	353.989
Programma Organisatie										
Organisatie-overhead	11.959.062	168.836	-11.790.226	11.681.762	186.836	-11.512.926	10.950.116	227.975	-10.722.141	790.785
Onvoorzien				503.000	0	-503.000	503.000	0	-503.000	0
Dekkingsmiddelen Organisatie										
Gemeentelijke bijdrage		11.790.226	11.790.226		11.790.226	11.790.226		11.790.226	11.790.226	0
Resultaat voor bestemming				12.184.762	11.959.062	-225.700	11.453.116	12.018.201	565.085	790.785
Reservemutaties Organisatie	100.000	100.000	0		64.500	64.500	0	86.805	86.805	22.305
Totaal programma Organisatie na bestemming	12.059.062	12.059.062	0	12.184.762	12.023.562	-161.200	11.453.116	12.105.006	651.890	813.090
Resultaat na bestemming	69.250.967	69.250.967	0	74.241.452	70.148.394	0	72.008.592	73.279.410	1.270.818	1.270.818

7.3. Waarderings- en resultaatbepalingsgrondslagen

De jaarrekening 2017 van Veiligheidsregio Fryslân is opgesteld in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de nadere aanwijzingen in de Financiële verordening van Veiligheidsregio Fryslân.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa betreffen uitsluitend investeringen met een economisch nut. De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingprijs of vervaardigingprijs, verminderd met lineaire afschrijvingen. Eventueel wordt rekening gehouden met een restwaarde.

Activa met een verkrijgingprijs van minder dan € 10.000 worden, in principe, niet geactiveerd, uitgezonderd gronden en terreinen. Deze laatst genoemde worden altijd geactiveerd.

De afschrijvingstermijnen zijn in 2016 aangepast, aangezien de tot dat moment gehanteerde termijnen niet altijd goed aansloten bij de technische levensduur van de activa. Daarnaast was in het beleid niet voor alle gehanteerde soorten activa een termijn vastgelegd. Deze wijziging is door het dagelijks bestuur vastgesteld als wijziging van de bijlage bij de financiële verordening.

Voor de verschillende categorieën van activa worden de volgende afschrijvingstermijnen gehanteerd:

50 jaar	bedrijfsgebouwen
30 jaar	adempluchtflessen
25 jaar	BZK-materieel, zoals haakarmbakken
20 jaar	renovatie, restauratie en verbouwing van bedrijfsgebouwen, technische installaties in bedrijfsgebouwen, voorzieningen aan terreinen, containers, redvoertuigen
16 jaar	tankautospuiten inclusief standaardbepakking
15 jaar	hulpverleningsvoertuigen, vaartuigen, noodaggregaat, apparatuur TBC
12 jaar	brandweervoertuigen (beroepskorps)
10 jaar	overig brandweermaterieel, dienstauto's, PM-wagens, ademluchtapparatuur, röntgentoestel
8 jaar	inventaris tankautospuit, redgereedschap
7 jaar	OVD-voertuigen, heftrucks, persoonlijke beschermingsmiddelen brandweer
6 jaar	alarmeringsmiddelen portofoons
5 jaar	overige medische apparatuur, PSU GHOR functionarissen, overige kantoorinventaris, gebruikerssoftware, werkplek automatisering, telefooncentrale (incl. vaste telefoons)
4 jaar	explosiemeters en warmtebeeldcamera's
3 jaar	systeem soft- en hardware, mobiele telefoons, tablets
niet	gronden en terreinen

Vorderingen

De vorderingen worden gewaardeerd tegen historische kostprijs. Bij de vorderingen wordt rekening gehouden met noodzakelijk geachte waarderingscorrecties in verband met oninbaarheid.

Voorzieningen

De voorzieningen worden opgenomen tegen historische kostprijs.

Overige activa en passiva

Alle overige posten in de balans worden gewaardeerd tegen historische kostprijs.

Baten en lasten

De baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop deze betrekking hebben, uitgaande van historische kosten. Baten worden slechts in aanmerking genomen voor zover zij gerealiseerd zijn. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Meerjarige financiële verplichtingen worden niet in de balans opgenomen. De lasten die hieruit voortvloeien worden onder de bedrijfslasten verantwoord.

7.4. Toelichting op de balans

Verloopoverzicht materiële vaste activa							
	Saldo 1/1	Correctie herrubricering	Saldo na herrubricering	Investeringen	Desinvestering	Afschrijvingen	Saldo 31/12
Gronden en terreinen	1.077.139	129	1.077.268	228.305	-	7.718	1.297.855
Bedrijfsgebouwen	25.337.470	1.138.478	26.475.948	136.173	11.042	752.009	25.849.070
Vervoermiddelen	13.088.104	-652.486	12.435.618	697.446	1.886	1.416.740	11.714.438
Machines, apparaten, installaties	5.866.134	-1.068.112	4.798.022	310.676		444.338	4.664.360
Overige activa	6.010.148	583.807	6.593.955	4.015.426	32.838	1.516.583	9.059.960
	51.378.995	1.816	51.380.811	5.388.026	45.766	4.137.388	52.585.683
Investeringen in uitvoering	145.723		145.723	157.270			302.993
Totaal	51.524.718		51.526.534	5.545.296	45.766	4.137.388	52.888.676

De belangrijkste investeringen in materiële vaste activa boven de € 200.000 betreffen:

Ademlucht apparatuur	€ 1.130.000
Tankspuitauto	€ 429.000
Arbeidshygiëne	€ 444.000
Warmtebeeldcamera	€ 239.000
Mobilifoons	€ 213.000
Grond Surhuisterveen	€ 207.000

In 2017 heeft als gevolg van het voortschrijdend inzicht en de invoering van een nieuw administratiepakket (AFAS) een herrubricering van de materiële vaste activa plaatsgevonden.

Uitzettingen met een looptijd van korter dan 1 jaar

Schatkistbankieren

Veiligheidsregio Fryslân neemt deel aan verplicht schatkistbankieren. Hiertoe is een overeenkomst afgesloten met het Rijk en worden overtollige tegoeden aangehouden in de schatkist. De veiligheidsregio mag tot een bedrag van € 519.000 buiten de schatkist aangehouden. Per kwartaal was dit saldo gemiddeld als volgt:

Eerste kwartaal	€	170.813
Tweede kwartaal	€	-90.902
Derde kwartaal	€	102.840
Vierde kwartaal	€	212.786

Het drempelbedrag is derhalve in 2017 niet overschreden.

Overlopende activa

De overlopende activa zijn als volgt te specificeren:

Nog te ontvangen subsidiebedragen	€	199.709
Vooruitbetaalde bedragen	€	801.566
Overige nog te ontvangen bedragen	€	1.292.200
	€	2.293.475

Nog te ontvangen subsidiebedragen

	Saldo 1/1	Voorschotten	Gemaakte kosten	31-12-17
Impuls omgevingsveiligheid	214.836	386.582	404.709	196.709
Premiekorting, salarislasten			3.000	3.000
Totaal	214.836	386.582	407.709	199.709

Voor de jaren 2015 tot en met 2018 stelt het voormalig ministerie van Infrastructuur en Milieu (I&M) subsidie beschikbaar voor het verbeteren van taken rondom omgevingsveiligheid door decentrale overheden. Veiligheidsregio Fryslân heeft voor 2017 een bedrag van € 416.000,- beschikbaar. In dit bedrag zijn de beschikkingen voor de Veiligheidsregio's Groningen en Drenthe meegenomen. Veiligheidsregio Fryslân vervult hierin een kassiersfunctie voor de Veiligheidsregio's Groningen en Drenthe. Naast deze kassiersfunctie is Veiligheidsregio Fryslân tevens de coördinerende regio voor gezamenlijke aanvragen, jaarprogramma's en landelijke terugkoppeling. In totaal is er in 2017 een bedrag van € 404.709,- gespendeerd voor taken die vallen onder de subsidieregeling.

In Fryslân heeft dat geresulteerd in ondersteuning aan het bevoegd gezag in zo'n 200 producten. Daarnaast zijn projecten uitgevoerd samen met Veiligheidsregio's Drenthe en Groningen om de onderlinge samenwerking te verbeteren. Tot slot is door de Veiligheidsregio Fryslân geparticipeerd in landelijke projecten zoals het opstarten van een landelijk expertise centrum en het ontwikkelen van kernwaarden namens veiligheidsregio's ten behoeve van omgevingsvisies en -plannen.

Eigen vermogen

Het verloop van de reserves is als volgt:

	31-12-2016	Stortingen	Onttrekkingen	31-12-2017
Algemene reserve	1.600.000	0	0	1.600.000
Bestemmingsreserves				
Rechtspositie	69.121	0	16.805	52.316
Gezondheidsmonitors	47.752	100.000	29.200	118.552
Cultuur en leiderschap	219.000	0	219.000	0
Beleidsplan brandweer	572.862	0	572.862	0
	908.735	100.000	837.867	170.868
Totaal eigen vermogen	2.508.735	100.000	837.867	1.770.868

Algemene reserve

Volgens de nota weerstandsvermogen is de algemene reserve gemaximeerd op € 1,6 miljoen. Deze is onderdeel van de incidentele weerstandscapaciteit. Deze is gebaseerd op het risico van structureel wegvallen van maatwerk- en overige aanvullende dienstverlening. Dit risico heeft zich in 2017 niet voorgedaan.

Rechtspositie

De reserve rechtspositie is gevormd voor de kosten van medewerkers waarvoor een wachtgeldregeling is afgesproken en medewerkers die met ingegane FPU. Aangezien de laatstgenoemde categorie in 2014 is vervallen, is het restant van het saldo bedoeld voor de resterende wachtgelders. Naar verwachting zal de reserve eind 2020 op nihil uitkomen.

Gezondheidsmonitors

Door de GGD worden in een vierjaarlijkse cyclus verschillende gezondheidsmonitors uitgevoerd. Gelet op ontwikkelingen in het sociaal domein is besloten om deze monitors dusdanig uit te zetten dat uitkomsten op gebiedsniveau beschikbaar komen. De lasten voor het uitvoeren van de gezondheidsmonitors op gebiedsniveau variëren van € 75.000 tot € 160.000. De reserve gezondheidsmonitors is gevormd om de lasten van de verschillende monitors te egaliseren.

Cultuur en leiderschap

In 2015 is gestart met een traject cultuur en leiderschap, waarin werknemers worden begeleid in de groei naar resultaatgericht werken. Het beschikbare budget voor de gehele projectperiode is € 300.000. In 2017 is voor € 219.000 besteed. Hiermee is ultimo 2017 de reserve volledig benut.

Beleidsplan brandweer

Vanuit het beleidsplan brandweer is een aantal projecten opgestart die moeten bijdragen aan het verhogen van de kwaliteit van de brandweezorg. Deze projecten hebben een looptijd tot en met 2017. In 2017 waren uitgaven begroot van € 573.000, hiervan is € 536.000 gerealiseerd. Gezien de looptijd van de reserve valt het restant van € 37.000 vrij in 2017.

Vorzieningen

	31-12-2016	Stortingen	Onttrekkingen	31-12-2017
Verplichtingen, verliezen, risico's				
Voorziening opgebouwde spaaruren	183.162	10.632	0	193.794
Voorziening sociaal plan SN1B	62.631	263.441	28.197	297.875
	245.793	274.073	28.197	491.669
Egalisatie van lasten				
Groot onderhoud Harlingertrekweg	101.331	39.500	37.866	102.965
Groot onderhoud brandweerkazernes	554.856	419.000	201.318	772.538
	656.187	458.500	239.184	875.503
Totaal voorzieningen	901.980	732.573	267.381	1.367.172

Voorziening opgebouwde spaaruren

In het verleden konden medewerkers (op grond van de op dat moment geldende CAR/ UWO) van de toenmalige HVD Fryslân en van verschillende thuiszorgorganisaties verlofuren sparen op basis van een spaarcontract. De gespaarde verlofuren kunnen in de toekomst door medewerkers worden aangewend om langdurig verlof op te nemen. De mogelijkheid om extra verlof te sparen is enige jaren geleden beëindigd, met als gevolg dat er geen nieuwe spaarcontracten bijkomen. De voorziening is bedoeld voor afwikkeling van het aantal uren dat is gespaard. In 2017 heeft indexering van de uurtarieven plaatsgevonden op basis van de meest recente cao, die loopt tot eind 2018.

Voorziening sociaal plan SN1B

In 2013 is in het kader van de regionalisering deze voorziening gevormd voor garantie-salarissen en tegemoetkomingen in de reiskosten, zoals afgesproken in het sociaal plan 'Samen naar één Brandweer'. Het budget voor salarisgaranties had een looptijd tot en met 2016, het restant is vrijgefallen. Het eindsaldo bevat dan ook alleen nog de tegemoetkomingen voor de reiskosten voor 2017 en 2018. Daarnaast is er een bedrag van € 260.000 toegevoegd om de afbouw van de structurele consignatie vanaf 2018 op te kunnen vangen.

Groot onderhoud Harlingertrekweg

Uit het meerjaren onderhoudsplan voor het hoofdkantoor aan de Harlingertrekweg blijkt een gemiddelde last voor groot onderhoud van € 39.500 per jaar. Voor de egalisatie van deze lasten is een voorziening gevormd. De stand van de voorziening sluit aan met het meerjaren onderhoudsplan.

Groot onderhoud brandweerkazernes

Als onderdeel van de regionalisering zijn 45 brandweerkazernes in eigendom overgenomen van de Friese gemeenten. Tijdens het overnameproces is voor elk van deze gebouwen een meerjaren onderhoudsplan opgesteld. Hieruit blijkt voor de eigendomskazernes een jaarlijkse onderhoudslast van in totaal € 655.000, waarvan € 419.000 groot onderhoud. Ter egalisatie van deze lasten is een onderhoudsvoorziening gevormd. De stand van de voorziening sluit aan op het meerjaren onderhoudsplan.

Langlopende schulden

Alle langlopende schulden zijn betrokken bij de Bank Nederlandse Gemeenten.
Het verloop is als volgt:

Stand per 1 januari 2017	€	45.579.016
Nieuw aangetrokken	€	0
Reguliere aflossingen	€	3.964.608
Stand per 31 december 2017	€	41.614.408

De rentelast die in 2017 is gemoeid met de langlopende leningen bedraagt € 1.215.741

Overlopende passiva

Vooruitontvangen subsidies	€	248.024
Overlopende rente	€	473.476
Overige overlopende passiva	€	1.397.455
	€	2.118.955

Vooruitontvangen subsidiebedragen

	Saldo 1/1	Voorschotten	Besteed/betaald	Saldo 31/12
LFR Haakarmbakken	135.851	0	15.983	119.868
Seker en Sûn	82.330	99.220	126.000	55.550
Escalatiepool	122.587		122.587	0
Opvoedpunt	19.568		1.138	18.430
Pilot IZB BMRO	67.124		67.124	0
AIO 2e tranche	47.568	282.095	346.201	-16.538
Centrereng Parenting		31.005	3.875	27.130
Richtlijnen JGZ		20.602		20.602
Supranet		32.000	9.019	22.981
	475.028	464.922	691.927	248.023

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

De niet uit de balans blijvende verplichtingen hebben betrekking op:

- Het 'Samenwerkingsconvenant Meldkamer Noord-Nederland' met de politieregio's en Veiligheidsregio's Groningen, Fryslân en Drenthe inzake het gezamenlijke beheer van de meldkamers voor ambulancezorg, brandweer, politie en de 'Geneeskundige Hulp bij Ongevallen en Rampen' te Drachten (de Meldkamer Noord-Nederland). Op grond van dit convenant komt 25% van de gezamenlijke kosten voor rekening van de brandweerkolom. Binnen de brandweerkolom worden de kosten vervolgens op basis van inwoneraantallen over de regio's verdeeld.
- Het 'Convenant Werkgeverschap voor brandweerpersoneel Meldkamer Noord-Nederland' met de Veiligheidsregio's Groningen en Drenthe betreffende het formele werkgeverschap van het brandweerpersoneel in de Meldkamer Noord Nederland. Op grond van dit convenant draagt Veiligheidsregio Fryslân voor ongeveer 38% bij in de gezamenlijke kosten van het brandweerpersoneel.
- Huurcontracten die zijn aangegaan voor de hoofd-, team- en consultatiebureau-locaties jeugdgezondheidszorg, brandweerkazernes en een aantal overige locaties. De diverse contracten hebben verschillende looptijden, wat resulteert in een jaarlijkse verplichting van € 1,5 miljoen (kale huur en servicekosten) per jaar. Deze verplichtingen hebben een looptijd van langer dan één jaar. Voor twee contracten is een bankgarantie afgegeven van € 23.000. Daarnaast is sprake van leaseverplichtingen voor auto's van € 31.000.

- De verplichting met betrekking tot het saldo vakantiedagen is in overeenstemming met het BBV niet opgenomen in de balans, aangezien zij een meerjarig gelijkblijvend volume kent. De waarde van de openstaande verlofdagen bedraagt € 1.125.000.

7.5. Toelichting op de programmarekening

Totstandkoming begroting na wijzigingen

Tegelijk met de tweede bestuursrapportage is de derde begrotingswijziging voor 2017 vastgesteld. Dit is tevens de definitieve begroting. Ten opzichte van de primitieve begroting zijn de volgende wijzigingen aangebracht:

- **Eerste wijziging:** De eerste begrotingswijziging voorziet in de financiering van de extra inzet van vergunninghouders (AB 20 maart 2017).
- **Tweede wijziging:** Een aantal ontwikkelingen hebben gedurende het jaar geleid tot een uitzetting van de begroting. Door de uitkomsten van Operatie Stofkam, de verhoging van de BDuR en een incidenteel voordeel op de kapitaallasten in relatie tot het investeringsplan zijn deze uitzettingen opgevangen binnen de begroting 2017 (AB 13 juli 2017).
- **Derde wijziging:** In de tweede begrotingswijziging 2017 was de cao-stijging te hoog opgenomen. De verwachting was dat deze per 1 mei met 2% zou stijgen, echter steeg deze met 1% vanaf 1 augustus. Dit budget werd centraal geparkeerd in het programma organisatie. Hierover wordt in de jaarrekening gerapporteerd (AB 19 oktober 2017).

Toelichting afwijkingen per programma

Programma Gezondheid

Het programma Gezondheid sluit 2017 af met een negatief resultaat van € 39.950. Dit resultaat is als volgt opgebouwd uit de vier pijlers van de GGD:

Pijler 1	Monitoring, signalering en advies	€	22.157	-/-
Pijler 2	Uitvoerende taken gezondheidsbescherming	€	239.083	
Pijler 3	bewaken van de publieke gezondheid bij rampen en crises	€	199.854	-/-
Pijler 4	Toezicht houden	€	156.222	-/-
	Reservemutatie	€	19.200	
Totaal		€	39.950	-/-

Op grond van het bestuursakkoord Verhoogde Instroom Asielzoekers ontvangen gemeenten extra middelen voor het (versneld) huisvesten van vergunninghouders. Voor het uitvoeren van taken op het gebied van publieke gezondheid voor deze doelgroep is door het bestuur een bedrag van € 359 per gehuisveste vergunninghouder toegezegd. In 2017 zijn er 1.269 vergunninghouders gehuisvest door de Friese gemeenten. Voor de uitvoering van de taken is hiermee voor de GGD een bedrag beschikbaar van € 455.571.

De werkelijke kosten van de uitvoering van de betreffende taken hebben in 2017 ongeveer € 320.000 bedragen. Hiermee zijn de werkelijke kosten per gehuisveste vergunninghouder lager dan de € 359 die beschikbaar is gesteld. Hierover is de bestuurscommissie Gezondheid reeds in 2017 geïnformeerd. In de vergadering van 14 december 2017 heeft de bestuurscommissie Gezondheid besloten dat het 'overschot' doorgeschoven wordt naar 2018.

De kosten en opbrengsten samenhangend met de uitvoering van de taken voor vergunninghouders zijn verantwoord binnen pijler 2.

Pijler 1 - Monitoring, signalering en advies

Voor het onderdeel jeugdgezondheidszorg (JGZ) binnen deze pijler is sprake van een nadelig resultaat van ongeveer € 128.000. Het nadelig resultaat is met name het gevolg van het oplossen van knelpunten met betrekking tot het leveren van verantwoorde zorg. Bij 'operatie stofkam' (2016) is reeds gemeld dat de JGZ niet geheel voldoet aan de landelijke normen.

Door het bestuur zijn extra middelen toegekend voor het versterken van de personele bezetting van medische milieukunde. Door het versterken van de personele bezetting wordt voldaan aan het zogenoemde waakvlamniveau. In 2017 levert dit product echter nog een voordeel op van ongeveer € 123.000. Dit is voor een klein deel het gevolg van vacature-ruimte samenhangend met de extra toegekende middelen en voor het grootste deel een gevolg van een opleidingssubsidie. Voor een deel van de artsen wordt nog een subsidie ontvangen in verband met het opleidingstraject tot arts Maatschappij & Gezondheid. Door het specialistische karakter van de functies binnen medische milieukunde is het moeilijk om voldoende geschikt personeel te werven.

Pijler 2 - Uitvoerende taken gezondheidsbescherming

De uitvoering van de meer individueel gerichte werkzaamheden van de jeugdgezondheidszorg zoals stevig ouderschap en integrale vroeghulp vormen onderdeel van pijler 2. Evenals bij pijler 1 is ook hier sprake van een nadelig resultaat met vergelijkbare oorzaken. Het nadelig resultaat bedraagt ongeveer € 24.000.

In 2017 is bij de uitvoering van de publieke gezondheidszorg asielzoekers sprake van een overschot van ongeveer € 62.000. Ten opzichte van een nadelig resultaat in 2016 van € 33.000. Het voordelige resultaat over 2017 is het gevolg van het verminderen van de personele inzet voor deze taak. Reden hiervoor was de verlaging van de vergoedingen aan het begin van 2017. In de tweede helft van 2017 zijn deze vergoedingen weer verhoogd, maar mede gelet op de contractonderhandelingen met de COA is besloten om de personele inzet niet te verhogen. De verwachting is namelijk dat de vergoedingen op grond van de nieuwe overeenkomst lager zullen zijn dan de overeenkomst die gold tot eind 2017.

Voor reizigersvaccinatie geldt dat 2017, met een voordelig resultaat van ongeveer € 143.000, een positief jaar was. De stijging van het aantal consulten heeft bijgedragen aan dit voordelige resultaat. Ten opzichte van 2016 is het aantal consulten gestegen met 6,3 %. De stijging is waarschijnlijk mede het gevolg van de landelijk marketingcampagne die zich richt op reizigers die onbewust onbeschermd op vakantie gaan. Het aantal vaccinaties is met 3,6 % afgenomen. Deze afname hangt samen met de beperkte beschikbaarheid van sommige vaccins.

Pijler 3 - Bewaken van de publieke gezondheid bij rampen en crises

Het negatieve resultaat bij pijler 3 wordt in belangrijke mate veroorzaakt door het tekort op de uitvoering van forensische geneeskunde. Enerzijds hangt dit samen met incidentele opleidingskosten en anderzijds met de aan forensisch geneeskunde toegerekende formatie arts. De incidentele opleidingskosten betreffen de opleidingskosten van een forensisch arts in opleiding. De aan forensische geneeskunde toegerekende formatie lijkt gelet op de inzet tijdens kantooruren ruim te zijn. Landelijke ontwikkelingen op het gebied van forensische geneeskunde, zoals het advies van de commissie Hoes en de Taskforce lijkschouw en gerechtelijke sectie, zijn bepalend voor de bezetting in nabije toekomst. In 2018 zal op basis van de landelijke adviezen de bezetting en toerekening van formatie aan forensische geneeskunde kritisch worden beoordeeld.

In 2017 heeft met betrekking tot de GROEP een versterking plaatsgevonden door het aanstellen van een beleidsmedewerker GROEP. Het actualiseren en borgen van de processen in het kader van GROEP binnen de GGD zijn belangrijke aandachtspunten. Eén van de deelprocessen van het GROEP is psychosociale hulpverlening (PSH). De kosten van de procesleiders PSH zijn niet volledig begroot en dit veroorzaakt eveneens een tekort binnen deze pijler.

Pijler 4 - Toezicht houden

Deze pijler betreft de uitvoering van de inspecties kinderopvang op grond van de wet kinderopvang. Eén van de uitkomsten van 'Operatie Stofkam' was dat er bij de inspecties kinderopvang sprake is van een mismatch tussen begrote baten en lasten (onrealistisch begrote dekking voor overhead). In 2017 is de bestuurscommissie Gezondheid over de status van het oplossen van deze mismatch meerdere malen geïnformeerd. De verwachting is dat de mismatch in 2019 structureel is opgelost binnen de begroting. In 2017 zijn bovendien niet alle inspecties uitgevoerd. Personele wisselingen, problemen bij het werven van gekwalificeerde inspecteurs en lange inwerkperiode van nieuwe inspecteurs zijn hier de oorzaak van.

Reservemutaties

Het resultaat op de reservemutaties komt met name door de vrijval van de bestemmingsreserve Cultuur en Leiderschap. In de begroting is binnen het programma gezondheid namelijk een onttrekking aan deze bestemmingsreserve opgenomen van € 40.000. Door het volledig laten vrijvallen van deze bestemmingsreserve is in de jaarrekening een onttrekking van € 80.000 verantwoord binnen het programma gezondheid.

Conform besluitvorming over de uitvoering van gezondheidsonderzoeken op gebiedsteam-niveau is een bedrag van € 100.000 toegevoegd aan de bestemmingsreserve gezondheidsmonitors. Ten opzichte van de begroting vallen de werkelijke kosten van extra inzet voor het uitwerken van het in 2016 uitgezette gezondheidsonderzoek mee. In de begroting is rekening gehouden met een onttrekking aan de reserve van € 50.000, terwijl de werkelijke kosten van de extra inzet € 29.200 bedragen en dus een onttrekking van € 29.200 volstond.

Programma Crisisbeheersing

Afwijkingen ten opzichte van de begroting

Resultaat Crisisbeheersing 2017	€ 144.000
<i>opbouw:</i>	
Formatie	€ 110.000
Algemene dekkingsmiddelen	€ 34.000
Totaal Resultaat Crisisbeheersing 2017	€ 144.000

Toelichting

- *Formatie*

Vanwege uitstroom en incidentele vacatureruimte is er dit jaar € 110.000 overgebleven van het formatiebudget.

- *Algemene dekkingsmiddelen*

De afrekening van de brede doeluitkering 2017 was € 87.000 hoger dan geraamd vanwege loon- en prijscompensatie. Hiervan heeft 35% betrekking op het programma crisisbeheersing, zijnde € 34.000.

Programma Brandweer

Afwijkingen ten opzicht van de begroting

Resultaat Brandweer 2017	€ 354.000
<i>opbouw:</i>	
Formatie en inhuur	€ 83.000
Arbeidshygiëne	€ 85.000
Verkoop activa	€ 80.000
Meldkamer Noord Nederland	€ 110.000
Overig	€ 115.000
Vrijval reserve kwaliteitsverbetering	€ 88.000
Algemene dekkingsmiddelen	€ 53.000
Dotatie voorziening sociaal plan	€ -260.000
Totaal Resultaat Brandweer 2017	€ 354.000

Toelichting

Het totaal resultaat van de Friese brandweer komt in 2017 uit op € 354.000 positief, inclusief de € 53.000 bijstelling van de BDuR. In respectievelijk de 4 maands- en 8 maands bestuursrapportage was het de verwachting uit te komen op respectievelijk € 190.000 positief en € 150.000 positief. Vanwege een aantal incidentele meevallers, komt het resultaat in de jaarrekening uit op € 354.000, welke redelijk in lijn ligt.

- *Formatie*

De totale onderschrijding op formatie en inhuur is € 83.000 welke voortkomt uit incidentele vacatureruimte.

- *Algemene dekkingsmiddelen*

In 2017 is er incidenteel € 165.000 beschikbaar gesteld voor de implementatie van nieuwe regelgeving rondom arbeidshygiëne. Vanaf 2018 is er hiervoor € 340.000 structureel beschikbaar gesteld vanuit de Kaderbrief. In 2017 is van het beschikbare budget € 85.000 niet besteed vanwege meevallende communicatiekosten en externe inhuur.

- *Verkoop Activa*

In 2017 is een aantal afgeschreven activa afgestoten en verkocht welke per saldo zo'n € 80.000 hebben opgebracht.

- *Meldkamer Noord Nederland*

De kosten voor de Meldkamer vallen dit jaar incidenteel lager uit vanwege meevallende resultaten van de Meldkamerorganisatie. Gezien de landelijke ontwikkelingen rondom de Meldkamer is er voorsnog geen aanleiding het structurele budget te verlagen.

- *Overig*

Het resultaat op de overige posten is € 115.000 welke bestaat uit allerlei kleine posten onder de € 5.000 welke om die reden niet nader worden gespecificeerd.

- *Algemene dekkingsmiddelen*

De afrekening van de brede doeluitkering 2017 was € 87.000 hoger dan geraamd vanwege loon- en prijscompensatie. Hiervan heeft 65% betrekking op het programma brandweer, zijnde € 53.000.

- *Vrijval reserve kwaliteitsverbetering*

In 2015 is er voor de jaren 2015, 2016 en 2017 door het bestuur een bestemmingsreserve toegekend welke dit jaar eindig is. Het restant van deze reserve bedraagt € 88.000 aan het eind van 2017.

- *Dotatie voorziening sociaal plan brandweer*

In Dekkingsplan 2.0 Samen Paraat is toegezegd de consignatieregeling over de gehele provincie zo uniform mogelijk toe te passen. Daar waar sprake is van structurele consignatie zal een afbouw plaats gaan vinden. Deze afbouwregeling zal op basis van de jaren 2014-2017 in totaal ongeveer € 260.000 gaan kosten, startend in 2018. Deze kosten zijn toegevoegd aan de voorziening om daar de komende jaren de afbouw uit te kunnen dekken.

Programma organisatie

Afwijkingen ten opzicht van de begroting

Resultaat Organisatie 2017	€	813.090
<i>opbouw:</i>		
CAO voordeel	€	335.000
Lagere personele kosten	€	260.000
Voordelig saldo rente geldleningen	€	46.000
Hogere vooraf trek BTW op belaste activiteiten	€	107.000
Overig	€	65.090
Totaal Resultaat Organisatie 2017	€	813.090

Toelichting

Het resultaat van het programma Organisatie komt uit op € 813.090 positief in 2017.

De verwachte cao-stijging, na doorrekening van het principeakkoord, bleek te hoog te zijn voor 2017 maar sluit voor 2018 precies aan. Voor 2018 is hiervoor dus geen incidentele uitzetting nodig. Dit leidt tot een positief effect van € 335.000 voor 2017. Daarnaast is er een incidenteel personeel voordeel van € 260.000 doordat geanticipeerd wordt op de afbouwafpraak rond Bedrijfsvoering 3.0. Dit incidentele voordeel is onder andere gerealiseerd door een herschikking binnen bedrijfsvoering waarmee het aantal leidinggevenden is afgenomen. Ook zijn er in 2017 geen nieuwe langlopende leningen aangetrokken maar is de financieringsbehoefte voldaan met kasgeldleningen. Het incidentele positieve effect hiervan bedraagt € 46.000. Tot slot zijn de opbrengsten van btw belaste activiteiten in de kolommen Veiligheid en Gezondheid hoger dan begroot. Hierdoor is de vooraf trek btw hoger met een positief resultaat van € 107.000 als gevolg.

Algemene dekkingsmiddelen en financiering

Rijksbijdrage BDuR

De bijdrage uit de Brede Doeluitkering Rampenbestrijding was begroot op € 7,7 miljoen, gebaseerd op de decembercirculaire 2016. Uiteindelijk valt de uitkering € 87.000 hoger uit, door achteraf toegekende loon- en prijscompensatie.

Financiering

In 2017 is geen nieuwe langlopende lening aangetrokken, onder meer door het achterblijven van investeringen op de planning. Voor de liquiditeitsbehoefte kon worden volstaan met het aantrekken van kortlopende geldleningen.

Bijdrage in het nadelig saldo

De bijdrage in het nadelig saldo is conform de gewijzigde begroting geïnd bij de deelnemende gemeenten.

Benutting van de post onvoorzien

De post onvoorzien was voor 2017 begroot op € 503.000 is na vorming van het programma Organisatie aldaar ondergebracht. Conform de nota weerstandsvermogen is de post in 2017 alleen besteed aan kosten van personele fricties, waaronder bovenformatieven en ww-verplichtingen.

Incidentele baten en lasten

In 2017 zijn er geen incidentele baten en lasten > € 50.000 geweest.

7.6. WNT-verantwoording

Volgens de definitie uit de wet worden bij Veiligheidsregio Fryslân de leden van het algemeen bestuur, de leden van het dagelijks bestuur en de algemeen directeur aangemerkt als topfunctionaris. Voor 2016 gaat het om de volgende personen:

Toezichhoudende topfunctionarissen:

Algemeen Bestuur

Achtkarspelen	G. Gerbrandy	Leeuwarderadeel	J.R.A. Boertjens
Ameland	A. de Hoop	Littenseradiel	J. Liemburg
Dantumadiel	K.S. Heldoorn/ K.Agricola	Menameradiel	T. Van Mourik/ Th. R. Piersma
De Fryske Marren	F. Veenstra	Ooststellingwerf	H. Oosterman
Dongeradeel	M.C.M. Waanders	Opsterland	E. van Selm
Ferwerderadiel	W. van den Berg	Schiermonnikoog	D.J. Stellingwerf / W. van Gent
Franekeradeel	E. van Zijl	Smallingerland	T. van Bekkum / T. van Mourik
Harlingen	W.R. Sluiter	Súdwest-Fryslân	H.H. Apotheker
Heerenveen	T. van der Zwan	Terschelling	J.B. Wassink
Het Bildt	G. Krol	Tytsjerksteradiel	W.J. Mansveld/L.J. Gebben
Kollumerland	B. Bilker	Vlieland	C. Schokker
Leeuwarden	F.J.M. Crone	Weststellingwerf	G. van Klaveren / N.A. v.d Nadort

Dagelijks Bestuur

Voorzitter	F.J.M. Crone
Plv. voorzitter	H.H. Apotheker
Lid	T. van Bekkum / L.J. Gebben
Lid	D. Fokkema
Lid	P. Maasbommel

De leden van het Algemeen en Dagelijks Bestuur ontvangen voor deze functie geen vergoeding van Veiligheidsregio Fryslân.

bedragen x € 1

Functie(s)	W. K. Kleinhuis
• Duur dienstverband in 2017	Algemeen directeur 1/1 - 31/12
• Omvang dienstverband (in fte)	1,0
• Gewezen topfunctionaris?	Nee
• (Fictieve) dienstbetrekking?	Ja
• Zo niet, langer dan 6 maanden binnen 18 maanden werkzaam?	Nvt

Bezoldiging	2017	2016
Beloning	€ 145.795	€ 131.267
Belastbare onkostenvergoedingen	€ 0	€ 0
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 17.627	€ 16.746
Totaal bezoldiging	€ 163.422	€ 148.013
Toepasselijk WNT-maximum	€ 181.000	€ 179.000
Motivering indien overschrijding	€ N.v.t.	€ N.v.t.

De stijging wordt veroorzaakt door uitbetaling van 7 maanden vakantietoeslag 2016 in 2017 in verband met de invoering van het IKB. Daarnaast is de piketvergoeding hoger geweest als gevolg van een andere indeling.

Deel III Overig

Veiligheidsregio Fryslân

8. Overige gegevens

8.1. Controleverklaring

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan het algemeen bestuur van Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Fryslân

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN JAARREKENING 2017

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2017 van Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Fryslân te Leeuwarden gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- Geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2017 als van de activa en passiva van Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Fryslân op 31 december 2017 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).
- Zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2017 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen van de gemeenschappelijke regeling, zoals opgenomen in het controleprotocol vastgesteld door het algemeen bestuur op 27 november 2014.

De jaarrekening bestaat uit:

- De balans per 31 december 2017.
- Het overzicht van baten en lasten over 2017.
- De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.
- De SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol vastgesteld door het algemeen bestuur op 27 november 2014 en het Controleprotocol WNT 2017. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Fryslân zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 720.000, waarbij de bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado en het controleprotocol zoals door het algemeen bestuur is vastgesteld op 27 november 2014.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado. Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2017.

Wij rapporteren aan het algemeen bestuur de tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 36.000 alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- Het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- Met de jaarrekening verenigbaar is zoals bedoeld in artikel 213 lid 3 sub d Gemeentewet en geen materiële afwijkingen bevat.
- Alle informatie bevat die op grond van het BBV is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de voor de gemeenschappelijke regeling van toepassing zijnde vereisten in de Gemeentewet en aan de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING

Verantwoordelijkheden van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur voor de jaarrekening

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het dagelijks bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen van de gemeenschappelijke regeling, zoals opgenomen in het controleprotocol zoals vastgesteld door het algemeen bestuur op 27 november 2014.

In dit kader is het dagelijks bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het dagelijks bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Het algemeen bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeenschappelijke regeling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het controleprotocol dat is vastgesteld door het algemeen bestuur op 27 november 2014 en de Regeling Controleprotocol Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) 2017, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeenschappelijke regeling.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het dagelijks bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het algemeen bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Leeuwarden, 28 maart 2018

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: J.S. Huizinga RA

8.2. Voorgestelde resultaatbestemming

Het Dagelijks Bestuur stelt voor het resultaat over het boekjaar 2017 van € 1.271.000 als volgt te bestemmen:

Resultaat voor bestemming	€ 1.271.000
Storting in de egalisatiereserve	€ 1.271.000
Te verrekenen	€ 0

Indien ongewijzigd vastgesteld zal het resultaat in de egalisatiereserve worden gestort om schommelingen in komende jaren op te kunnen vangen.

8.3. Vaststelling

Hiermee verklaart het dagelijks bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Fryslân te Leeuwarden dat het jaarverslag en de jaarrekening 2017 van de gemeenschappelijke regeling zijn opgemaakt in overeenstemming met het ter zake vastgestelde "Besluit Begroting en Verantwoording".

Het jaarverslag en de jaarrekening 2017 zijn op 12 juli 2018 vastgesteld door het algemeen bestuur.

Voorzitter

Secretaris

De heer drs. F.J.M. Crone

De heer W.K. Kleinhuis

8.4. Verantwoordingsinformatie specifieke uitkeringen

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2017 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking SiSa - d.d. 10 januari 2017				
J&V	A2	Brede Doeluitkering Rampenbestrijding (BDuR) Besluit veiligheidsregio's artikelen 8.1, 8.2 en 8.3 Veiligheidsregio's	Besteding (jaar T)	
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer:</i> <i>A2 / 01</i>	
			€ 33.908.426	